

๒๐๒๓

**การจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์ศึกษานอกกระบวนและ
การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์**

นายอุทิศเดช ไตรยวงศ์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาบริหารการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2552

**Community Learning Centre Management Of Somdet District Non-formal and
Informal Education Centre, Kalasin Provincial.**

Mr. Rittidech Traiyawong

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Education in Educational Administration

School of Educational Studies

Sukhothai Thammathirat Open University

2009

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ การจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

ชื่อและนามสกุล นายฤทธิเดช ไตรยวงศ์

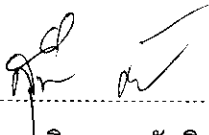
แขนงวิชา บริหารการศึกษา

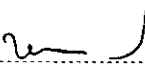
สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

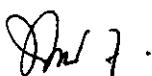
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธิวรรณ ตันตริจนาวงศ์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2553

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธิวรรณ ตันตริจนาวงศ์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร. บุญลือ ทองอยู่)

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. ทวีศักดิ์ จินตานุรักษ์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์

ชื่อการศึกษาต้นควาอิสระ การจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์ศึกษานอกระบบและ
การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

ผู้ศึกษา นายฤทธิเดช ไตรยวงศ์ รหัสนักศึกษา 2512300282 **ปริญญา** ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
(การบริหารการศึกษา) **อาจารย์ที่ปรึกษา** รองศาสตราจารย์ ดร. สุทธิวรรณ ตันติธนาวงศ์
ปีการศึกษา 2552

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เปรียบเทียบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จำแนกตามสถานที่ตั้ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) ผู้อำนวยการศูนย์ ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จำนวน 30 คน 2) คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จำนวน 34 คน 3) นายกองจัดการบริหารส่วนตำบล จำนวน 8 คน 4) นักศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จำนวน 241 คน รวมทั้งสิ้น 313 คน และทำการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าความเที่ยงเท่ากับ .98 สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยพบว่า 1) การจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ อยู่ในระดับปานกลาง โดยเรียงตามลำดับ ดังนี้ ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัย และด้านผลผลิต 2) เปรียบเทียบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จำแนกตามสถานที่ตั้ง พบว่าในภาพรวมการดำเนินงานไม่แตกต่างกัน และเมื่อจำแนกรายด้าน พบว่าด้านกระบวนการและด้านปัจจัย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ การจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จด้วยดีเพราะได้รับความเมตตากรุณา การดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดีจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สุทธิวรรณ ตันติรจนาวงศ์ อาจารย์ที่ปรึกษา การศึกษาค้นคว้าอิสระที่คอยให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องทุกขั้นตอน อาจารย์ ดร.บุญลือ ทองอยู่ ซึ่งได้เสียสละเวลามาเป็นกรรมการสอบและเสนอแนะเพิ่มเติมจนรายงาน การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านในแขนงวิชาการบริหารการศึกษาที่ประสิทธิ์ประสาทวิชา ความรู้ ศาสตร์และศิลป์ในการบริหารการศึกษา จนมีความรู้ความเข้าใจด้วยดี และผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน ที่กรุณาช่วยตรวจสอบและให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ได้แก่ ดร. อัจฉรา สากระจาย ผู้อำนวยการชาญชัย โพนทองเส็ง ผู้อำนวยการปณณรัตน์ ศรีทาพุดผู้อำนวยการคำตัน ถิ่นช่วง คุณครู เชี่ยวชาญจำลอง สุวรรณเรือง และขอขอบคุณคณะคุณครู ครูอาสาสมัครการศึกษานอกโรงเรียน ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จทุกท่าน ที่ให้ความร่วมมือตอบแบบสอบถามเพื่อการวิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นอย่างดี

สุดท้ายขอขอบคุณ ผู้อำนวยการ สำนักงาน กศน. จังหวัดกาฬสินธุ์ นายธีระยุทธ หัสนะ ผู้บังคับบัญชา ที่สนับสนุนและให้กำลังใจด้วยดี เพื่อนักศึกษาแขนงการบริหารการศึกษาที่คอย สนับสนุน ช่วยเหลือ ให้กำลังใจด้วยดีเสมอมา

ฤทธิเดช ไตรยวงศ์

สิงหาคม 2553

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญตาราง	ช
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
กรอบแนวคิดการวิจัย	3
สมมติฐานของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
ประโยชน์ที่ได้รับ	7
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
การบริหารการศึกษา	9
การบริหารและการจัดการศูนย์การเรียนรู้	10
แนวคิดการจัดศูนย์การเรียนรู้	18
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	37
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	41
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	41
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	42
การเก็บรวบรวมข้อมูล	43
การวิเคราะห์ข้อมูล	44
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	45
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานตามสถานที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	45
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ ในภาพรวมและรายข้อ	46

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ ในภาพรวมและรายข้อ	53
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	63
สรุปการวิจัย	63
อภิปรายผล	67
ข้อเสนอแนะ	69
บรรณานุกรม	72
ภาคผนวก	77
ก ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ	78
ข แบบสอบถาม	80
ค ผลการหาค่า IOC ของแบบสอบถาม	89
ง ค่าเชื่อมั่น	98
ประวัติผู้ศึกษา	101

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1	แสดงจำนวนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามสถานที่ตั้ง..... 45
ตารางที่ 4.2	แสดงกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 46
ตารางที่ 4.3	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ ในภาพรวม..... 46
ตารางที่ 4.4	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ ด้านผลผลิต จำแนกเป็นรายชื่อ..... 47
ตารางที่ 4.5	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ ด้านกระบวนการ จำแนกเป็นรายชื่อ..... 49
ตารางที่ 4.6	ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ ด้านปัจจัย จำแนกเป็นรายชื่อ..... 51
ตารางที่ 4.7	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จำแนกตามสถานที่ตั้ง..... 53
ตารางที่ 4.8	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จำแนกตามสถานที่ตั้งด้านผลผลิต..... 54
ตารางที่ 4.9	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จำแนกตามสถานที่ตั้ง ด้านกระบวนการ..... 57
ตารางที่ 4.10	แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จำแนกตามสถานที่ตั้งด้านปัจจัย..... 60

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	4
ภาพที่ 2.1 แสดงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	23
ภาพที่ 2.2 แสดงการวิเคราะห์เชิงระบบการจัดการศึกษานอกระบบ	25
ภาพที่ 2.3 โครงสร้างการบริหาร ศูนย์ กศน.อำเภอสมเด็จ	36

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนามนุษย์ ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม มีความเชื่อมั่นในตนเองและดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550 : 23) และเป็นสิ่งจำเป็นก่อให้เกิดการพัฒนาปัญญา นำมาซึ่งเสถียรภาพและความมั่นคงของประเทศในทุกๆ ด้าน โดยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยการจัดการศึกษาและการจัดกระบวนการเรียนรู้นั้น ทุกฝ่ายจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ ไม่ว่าจะ สถานศึกษา ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน และสถาบันทางสังคมต้องร่วมมือกันให้เกิดการเรียนรู้ สามารถเกิดขึ้นได้ในทุกเวลา และทุกสถานที่ ทั้งนี้เพื่อผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของตนเองได้ โดยให้ยึดหลักดังนี้ 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจากหลักการดังกล่าวการจัดการศึกษาจะอยู่ในเฉพาะสถานศึกษาอย่างเดียวยกไม่เพียงพอ โดยเฉพาะสังคมในปัจจุบันที่ต้องการประชากรที่มีทักษะและความสามารถเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างไรก็ตามในปัจจุบันการเข้าถึงโอกาสในการเรียนรู้มีอยู่มากมายหลายทางจำเป็นต้องอาศัยศักยภาพของบุคคลให้ก้าวไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ในทุกเวลา และทุกสถานที่ ดังนั้นแหล่งเรียนรู้เป็นจุดสำคัญที่สามารถช่วยให้บุคคลได้เรียนรู้ตลอดเวลา รัฐบาลให้ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ โดยกำหนดไว้ในมาตรา 25 ของ พรบ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ว่า “รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบให้พอเพียงและมีประสิทธิภาพ” การดำเนินการดังกล่าวจะต้องจัดตั้งทั้ง การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552 : 1)

จากแนวทางการจัดการศึกษาข้างต้น ในปีพ.ศ. 2551 ได้มีพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นกฎหมายในการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีเป้าหมาย 1) ประชาชนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อพัฒนาศักยภาพกำลังคนและสังคม ที่ใช้ความรู้และภูมิปัญญาเป็นฐานในการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความมั่นคง และคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ ตามแนวทางการพัฒนาประเทศ 2) ภาครัฐหรือชายเกิดแรงจูงใจและมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมเพื่อจัดกิจกรรมการศึกษา จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างหลายอย่าง และส่งผลให้สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีบทบาทส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อประชาชน สำหรับผู้ด้อยโอกาส พลาดโอกาส ในการศึกษาตามเกณฑ์ ในลักษณะเป็นการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้ผู้รับบริการและผู้เรียน ได้มีความรู้และมีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้มีการพัฒนาแนวคิดในการจัดการศึกษารูปแบบเครือข่ายการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน ได้ใช้ทรัพยากรร่วมกันในการจัดการศึกษาตามความพร้อมและศักยภาพของหน่วยงานในท้องถิ่น และแนวคิดดังกล่าว ได้มีการดำเนินการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน บริการจัดการเรียนรู้กระจายอยู่ทุกตำบลเพื่อสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายอย่างทั่วถึงจากการดำเนินงาน ได้พบปัญหาและอุปสรรคในการจัดการหลายประการ ซึ่งสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (2550 :ณ) คือ ขาดความพร้อมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การประชาสัมพันธ์ในเชิงลึกอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ประสบการณ์ในการพัฒนา และขาดงบประมาณ และผู้ที่ศึกษาจากแหล่งเรียนรู้อย่างไม่มีความตั้งใจและความกระตือรือร้นเท่าที่ควร และ สุมาลี สังข์ศรี (2545:15) ปัญหาที่พบเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน แบ่งเป็น 3 ปัญหาหลักคือ ปัญหาด้านการสร้างหรือการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ปัญหาด้านการบริหารและการดูแลรักษาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน และปัญหาจากการใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งจะมีผลอย่างมากต่อการสร้างและการพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชน

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ (ศูนย์ กศน.อำเภอสมเด็จ) ได้ดำเนินการก่อตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน(ศรช.) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 จำนวน 8 แห่ง ใน 8 ตำบล ของอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนในชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน มุ่งสร้างโอกาสและให้บริการการเรียนรู้ ถ่ายทอดและเป็นเวทีแลกเปลี่ยน ประสบการณ์วิทยากรตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน บริหาร อย่างหลากหลาย วิธีเรียน สนองความต้องการและเสนอทางเลือกในการพัฒนาตนเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาแบบพึ่งตนเองได้ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนส่งเสริมการเรียนรู้ที่เป็นการปฏิบัติจริง เชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับวิถีชีวิตผู้เรียน เน้นการศึกษาหา

ความรู้ด้วยตนเอง และปฏิบัติการค้นคว้าข้อมูลข่าวสาร สื่อการเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ ในชุมชน โดยเนื้อหาหลักสูตรจะต้องมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการ ในชุมชน หากแต่สภาพการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยังมีปัญหาจากรายงานผลการนิเทศติดตามของหน่วยงาน และการประเมินคุณภาพภายนอกได้ผ่านการประเมินระดับดี สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (2552 : 1) แต่เมื่อวิเคราะห์ตัวบ่งชี้เป็นรายชื่อแล้วพบว่า มีระดับคุณภาพปรับปรุงและพอใช้ที่ควรดำเนินการและเร่งพัฒนาอยู่จำนวนหนึ่ง ซึ่ง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในฐานะหน่วยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ของ ศูนย์ กศน. อำเภอสมเด็จ ต้องดำเนินการให้มีมาตรฐาน และมีคุณภาพ จากความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าวผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อใช้ข้อมูลเป็นแนวทางแก่ผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเป็น

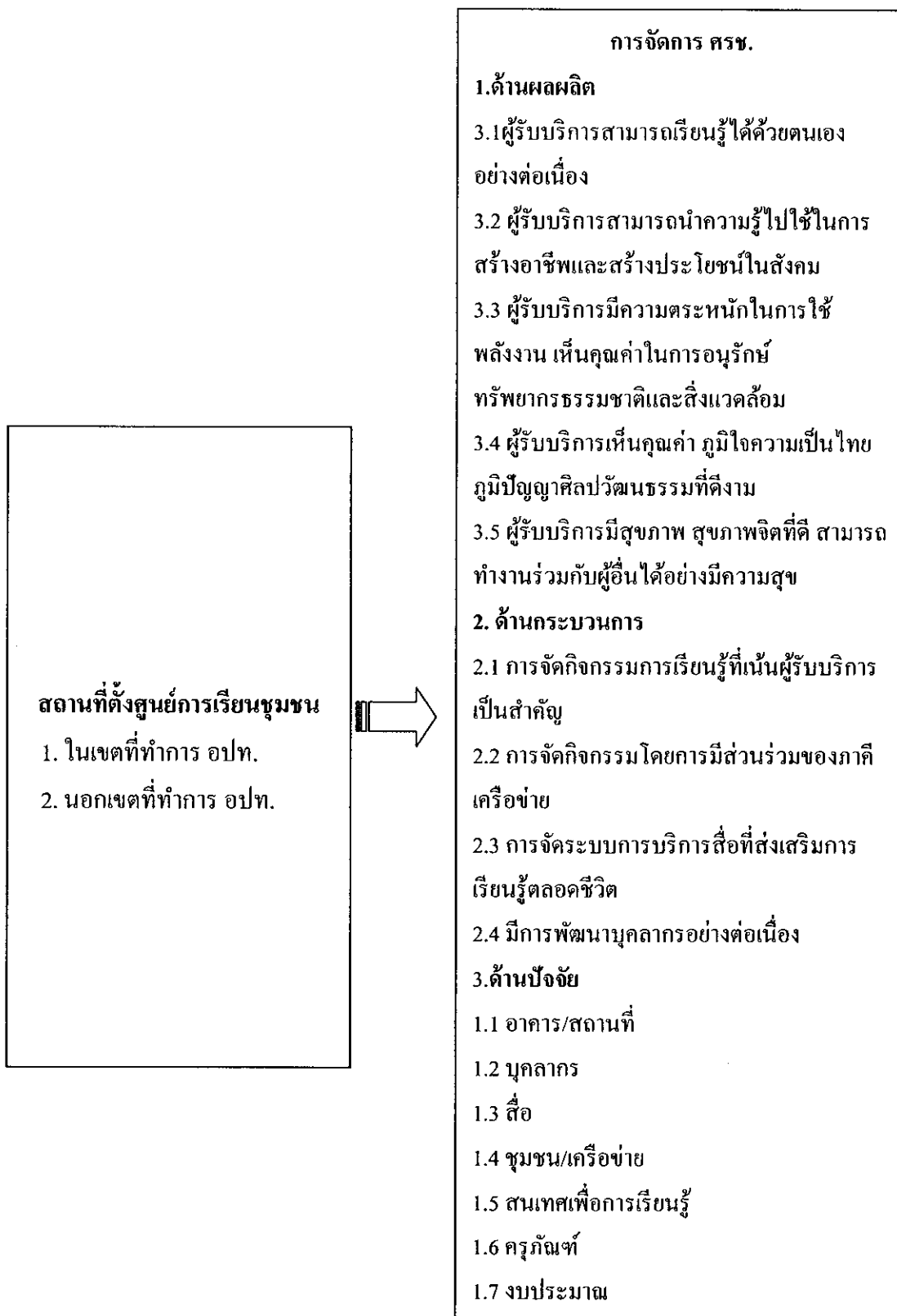
2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

2.2 เพื่อเปรียบเทียบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จำแนกตามสถานที่ตั้ง

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาด้านการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้นำเกณฑ์มาตรฐานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ของสำนักงานบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน พ.ศ. 2549 ซึ่งได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อันประกอบด้วย การจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 1.ด้านปัจจัย 2. ด้านกระบวนการ 3. ด้านผลผลิต นำมากรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ ดังแสดงในแผนภาพ 1.1

ภาพที่ 1.1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

4. สมมติฐานการวิจัย

การจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ตั้งในเขตที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ตั้งนอกเขตที่ทำการปกครองส่วนท้องถิ่นแตกต่างกัน

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 การศึกษาการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของ ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 3 ด้าน คือ ด้านผลผลิต ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย

5.2 การศึกษาครั้งนี้ ประชากร จำแนกเป็นผู้รับบริการ ได้แก่ 1) นักศึกษาชั้นพื้นฐานของ ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 1,706 คน (ที่มา: โปรแกรมทะเบียนและสารสนเทศนักศึกษา ศูนย์ กศน.อำเภอสมเด็จ) ผู้จัดบริการ 1)ครูและบุคลากร ของ ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ 34 คน 2) คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 40 คน 3)นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 8 คน รวม 82 คน รวมทั้งสิ้น 1,788 คน

5.3 ระยะเวลาที่ศึกษา ปีการศึกษา 2552

5.4 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย

5.4.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่ สถานที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

5.4.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 1)ด้านผลผลิต คือ ผู้รับบริการมีความรู้และทักษะตามวัตถุประสงค์เป้าหมายของหลักสูตร อันประกอบด้วย ผู้รับบริการสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ผู้รับบริการสามารถนำความรู้ไปใช้ในการสร้างอาชีพและสร้างประโยชน์ในสังคม ผู้รับบริการมีความตระหนักในการใช้พลังงาน เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผู้รับบริการเห็นคุณค่า ภูมิใจความเป็นไทย ภูมิใจปัญญาศิลปวัฒนธรรมที่ดีงาม ผู้รับบริการมีสุขภาพ สุขภาพจิตที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข 2) ด้านกระบวนการ คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย การจัดระบบบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านปัจจัย คือ อาคาร/สถานที่ บุคลากร สื่อ ชุมชน/เครือข่าย สารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ ทรัพยากร งบประมาณ

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 การจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง การดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อจัดและส่งเสริมกิจกรรมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ การจัดการด้านผลผลิต การจัดการด้านกระบวนการ และการจัดการด้านปัจจัย

6.1.1 การจัดการด้านผลผลิต หมายถึง สิ่งที่ผู้รับบริการได้รับจากกระบวนการของกิจกรรมการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มีความรู้และทักษะตามวัตถุประสงค์เป้าหมาย อันประกอบด้วย

1. ผู้รับบริการสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างค่อเนื่อง
2. ผู้รับบริการสามารถนำความรู้ไปใช้ในการสร้างอาชีพและสร้าง

ประโยชน์ในสังคม

3. ผู้รับบริการมีความตระหนักในการใช้พลังงาน เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
4. ผู้รับบริการเห็นคุณค่า ภูมิใจความเป็นไทย ภูมิปัญญาศิลปวัฒนธรรมที่ดั้งาม
5. ผู้รับบริการมีสุขภาพ สุขภาพจิตที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

6.1.2 การจัดการด้านกระบวนการ หมายถึง กิจกรรมที่ผู้จัดบริการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ อันประกอบด้วย

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ
2. การจัดกิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย
3. การจัดระบบการบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
4. การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

6.1.3 การจัดการด้านปัจจัย หมายถึง สิ่งสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมการเรียนรู้ อันประกอบด้วย

1. อาคาร/สถานที่
2. บุคลากร
3. สื่อ
4. ชุมชน/เครือข่าย
5. สนเทศเพื่อการเรียนรู้
6. ครุภัณฑ์
7. งบประมาณ

6.2 นักศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง นักเรียนที่ลงทะเบียนเรียนหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ของ ศูนย์ กศน.อำเภอสมเด็จ

6.3 ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง ครูผู้ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีบทบาทหน้าที่ประสานงาน จัดกิจกรรมการศึกษาเพื่ออำนวยความสะดวก แก้ไขปัญหากระบวนการจัดการเรียน การสอน และจัดกิจกรรมต่าง เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

7 ประโยชน์ที่ได้รับ

7.1 นำข้อมูลจากการศึกษาไปใช้ในการวางแผนการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7.2 นำข้อมูลจากการศึกษาไปใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7.3 นำข้อมูลจากการศึกษาไปใช้ในการจัดระบบสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความเข้าใจในการบริหารและการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.) ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยผู้ศึกษาได้ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การบริหารการศึกษา

1.2 ความหมายของการบริหารการศึกษา

1.2 ความสำคัญของการบริหารการศึกษา

2. การบริหารและจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2.1 ความหมายของการบริหารและการจัดการ

2.2 กระบวนการบริหารและการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2.4 การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

2.4 บทบาทผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3. แนวคิดเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้

3.1 ความสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.)

3.2 ความหมายและคำจำกัดความ

3.3 การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3.4 เกณฑ์มาตรฐานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3.5 กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3.6 ความสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกับการศึกษานอกระบบ

3.7 การบริการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การบริหารการศึกษา

1.1 ความหมายของการบริหารการศึกษา

มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาไว้หลายประการด้วยกัน ดังนี้
 คนเซวิช (Knezevich อ้างถึงใน ทองอินทร์ วงศ์โสธร 2547:19) กล่าวว่า
 การบริหารโรงเรียน คือ กระบวนการทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้าง การรักษา การกระตุ้น
 และการประสานสัมพันธ์พลังของบุคคลและวัสดุอุปกรณ์ของระบบโรงเรียนเพื่อให้บรรลุ
 วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

สละ กิ่งโพธิ์ (2548:12) สรุปว่า การบริหารโรงเรียน หมายถึง การดำเนินการของกลุ่ม
 บุคคลในการจัดการศึกษา โดยใช้ทั้งศาสตร์และศิลป์ เพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชน ให้เจริญงอกงาม
 ทุกด้าน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตามที่สังคมต้องการ

ถวิล มาตรฐาน (อ้างถึงใน วิทยา ประชากร 2548:11) กล่าวว่า การบริหาร
 สถานศึกษา คือการที่สถานศึกษาปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ตามศักยภาพของโรงเรียน (potential
 school function) ที่จะต้องดำเนินการด้วยตนเอง และหรือร่วมมือกับหน่วยงานอื่นแสดงออกในรูป
 พฤติกรรมองค์การ (behavioral organization) เพื่อให้บรรลุผลตามความมุ่งหมาย เงื่อนไขและ
 เนื้อหาสาระของการศึกษาที่กำหนดไว้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินการ
 ใดๆของสถานศึกษาในการใช้ทรัพยากรที่จำกัดโดยอาศัยความร่วมมือจากบุคลากร องค์กร
 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.2 ความสำคัญของการบริหารการศึกษา

ความคาดหวังด้านการศึกษาของคนไทยและสังคมไทย ก็คือ อยากเห็นสถานศึกษาที่มี
 คุณภาพเกิดขึ้นทั่วทั้งแผ่นดินไทย เป็นสถานศึกษาที่ให้บริการทางการศึกษาที่สนองต่อความ
 ต้องการของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้
 ความสามารถ มีทักษะและประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ มีขีดความสามารถในการแข่งขัน มี
 คุณธรรมจริยธรรม สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีสภาพแวดล้อม บรรยากาศ
 เทคโนโลยี และนวัตกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุขอยู่เสมอ (อรุณ จันทวานิช 2547:
 คำนำ) โรงเรียนจึงเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาผู้เรียนและผลิตกำลังคนให้มีศักยภาพที่จะ
 ช่วยพัฒนาประเทศให้สามารถแข่งขันด้านเศรษฐกิจ การเมือง และเทคโนโลยีกับนานาประเทศได้

การบริหารสถานศึกษาที่มีประสิทธิภาพจะช่วยให้การจัดการศึกษามีมาตรฐานและ
 บรรลุตามเป้าหมาย โดยเป้าหมายของการจัดการศึกษาของชาติอยู่ที่การพัฒนาคนไทยทุกคนให้เป็น

“คนเก่ง คนดี และมีความสุข” โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับช่วงวัย พัฒนาคนตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ ตรงตามความต้องการ ทั้งในด้านสุขภาพร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้และทักษะ คุณธรรมและจิตสำนึกที่พึงประสงค์ และอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) 2548:4)

2. การบริหารและการจัดการศูนย์การเรียนรู้

2.1 ความหมายของการบริการและการจัดการ

การจัดการ (Management) คำว่า การจัดการ หรือ การบริหาร ในภาษาอังกฤษใช้ อยู่ 2 คำ Management นิยมใช้บริหารธุรกิจ และ “Administration” นิยมใช้บริหารราชการ

ความหมายของ Management หมายถึง การจัดการในทางธุรกิจ ซึ่งเป็นการจัดการหรือดำเนินไปตามนโยบายที่วางไว้ หรือหมายถึง เป็นการนำเอานโยบายไปปฏิบัติจัดทำ

Administration หมายถึง การบริหารราชการ หรือการบริหารรัฐกิจ ซึ่งเน้นในเรื่องการบริหารหรือการจัดการเกี่ยวกับนโยบายโดยทั่วไป คำว่า Management กับ Administration ใช้แทนกันได้ และหมายถึง การบริหาร เช่นเดียวกัน (ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ 2540: 13) มีผู้ให้คำนิยามหรือความหมายของคำว่า “การบริหาร” ไว้แตกต่างกันดังนี้ :

เซอร์เบิร์ต เอ. ซิมอน (Herbert A. Simon 1947: 3) กล่าวถึงการบริหารว่าหมายถึง กิจกรรมที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ร่วมกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

ปีเตอร์ เอฟ. ดรักเกอร์ (Peter F. Drucker อ้างถึงใน สมพงษ์ เกษมสิน 2523:6) กล่าวว่า การบริหาร คือ ศิลปะในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายร่วมกับผู้อื่น การทำงานต่าง ๆ ให้ ลุล่วงไปโดยอาศัยคนอื่นเป็นผู้ทำภายในสภาพองค์การที่กล่าวนั้น ทรัพยากรด้านบุคคลจะเป็น ทรัพยากรหลักขององค์การที่เข้ามาร่วมกันทำงานในองค์การ ซึ่งคนเหล่านี้จะเป็นผู้ใช้ทรัพยากร ด้านวัตถุอื่น ๆ เครื่องจักร อุปกรณ์ วัตถุดิบ เงินทุน รวมทั้งข้อมูลสนเทศต่าง ๆ เพื่อผลิตสินค้าหรือ บริการออกจำหน่ายและตอบสนองความพอใจให้กับสังคม

แฮร์โรลด์ คูนต์ซ์ (Harold Koontz อ้างถึงใน สมพงษ์ เกษมสิน 2523:6) ให้ ความหมายของการจัดการ หมายถึง การดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยอาศัยปัจจัย ทั้งหลาย ได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ เป็นอุปกรณ์การจัดการนั้น ๆ

ธงชัย สันติวงษ์ (2543: 21-22) กล่าวถึงลักษณะของงานบริหารจัดการไว้ 3 ด้าน คือ

1) ในด้านที่เป็นผู้นำหรือหัวหน้างาน งานบริหารจัดการ หมายถึง ภาระหน้าที่ ของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ปฏิบัติตนเป็นผู้นำภายในองค์การ

2) ในด้านของภารกิจหรือสิ่งที่ต้องทำ งานบริหารจัดการ หมายถึง การจัดระเบียบทรัพยากรต่าง ๆ ในองค์กร และการประสานกิจกรรมต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

3) ในด้านของความรับผิดชอบ งานบริหารจัดการ หมายถึง การต้องทำให้งานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยการอาศัยบุคคลต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2548:5) กล่าวว่าไว้ว่า การบริหารจัดการ (management administration) การบริหารการพัฒนา (development administration) แม้กระทั่งการบริหารการบริการ (service administration) แต่ละคำมีความหมายคล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกันที่เห็นได้อย่างชัดเจนมีอย่างน้อย 3 ส่วน คือ หนึ่ง ส่วนเป็นแนวทางหรือวิธีการบริหารงานภาครัฐที่หน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นำมาใช้ในการปฏิบัติราชการเพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารราชการ สอง มีกระบวนการบริหารงานที่ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ การคิด (thinking) หรือการวางแผน (planning) การดำเนินงาน (acting) และการประเมินผล (evaluating) และ สาม มีจุดหมายปลายทาง คือ การพัฒนาประเทศไปในทิศทางที่ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าและมั่นคงเพิ่มขึ้น สำหรับส่วนที่แตกต่างกัน คือ แต่ละคำมีจุดเน้นต่างกัน กล่าวคือ การบริหารจัดการเน้นเรื่องการนำแนวคิดการจัดการของภาคเอกชนเข้ามาใช้ในการบริหารราชการ เช่น การมุ่งหวังผลกำไร การแข่งขัน ความรวดเร็ว การตลาด การประชาสัมพันธ์ การจูงใจด้วยค่าตอบแทน การลดขั้นตอน และการลดพิธีการ เป็นต้น ในขณะที่การบริหารการพัฒนาให้ความสำคัญเรื่องการบริหารรวมทั้งการพัฒนานโยบาย แผน แผนงาน โครงการ (policy, plan, program, project) หรือกิจกรรมของหน่วยงานของรัฐ ส่วนการบริหารการบริการเน้นเรื่องการอำนวยความสะดวกและการให้บริการแก่ประชาชน

ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2540: 13) การจัดการหรือการบริหาร คือ การดำเนินงานร่วมกันของคณะบุคคลซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริหารขององค์กร ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนการจัดองค์กร การจัดคนเข้าทำงาน การสั่งการ และการควบคุมกิจการ ให้ดำเนินไปตามนโยบายจนบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรที่วางไว้ได้อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพที่สุด

สรุป การจัดการ หมายถึง การดำเนินงานร่วมกันของคณะบุคคลให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน

2.2 กระบวนการบริหารและการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

กระบวนการบริหารและการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบโดยมีผู้ให้ความหมายของระบบ ไว้ดังนี้

Robbins (1983: 9) ให้ความหมายของระบบ ว่าหมายถึง ผลรวมขององค์ประกอบย่อยๆ ที่มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง และมาประกอบรวมกันเป็นระบบเพื่อทำหน้าที่บางอย่าง เช่น

ร่างกายมนุษย์ สังคมมนุษย์ พืช สัตว์ รถยนต์ สิ่งของ ฯลฯ ต่างเป็นระบบทั้งสิ้น ซึ่งมีองค์ประกอบย่อยต่างๆมากมาย โดยที่องค์ประกอบย่อยแต่ละอย่างในระบบเหล่านี้จะรับข้อมูลมา แล้วทำการแปรรูปข้อมูลนั้นเพื่อให้ได้ผลผลิตหรือผลลัพธ์เกิดขึ้น

Percival, F. and Ellington, H. (1984: 14) ให้ความหมายของ ระบบ ว่าหมายถึง สิ่งทีประกอบด้วยหน่วยย่อยต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างกัน โดยลักษณะทั่วไปของสิ่งต่างๆ จะพบว่าระบบประกอบด้วย 3 ส่วนที่สำคัญคือ ส่วนป้อนข้อมูล (Input) ส่วนดำเนินการ (Process) ส่วนผลผลิต (Output) ซึ่งจะต้องทำงานสัมพันธ์กัน

ระบบ (system) หมายถึง ผลรวมของหน่วยย่อยซึ่งทำงานเป็นอิสระจากกันแต่มีปฏิสัมพันธ์กันเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ชัยขงศ์ พรหมวงษ์ (2523: 98)

ระบบ (system) คือส่วนรวมทั้งหมดซึ่งประกอบด้วยส่วนย่อยหรือส่งต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กันอาจจะเกิดโดยธรรมชาติ เช่น ร่างกายมนุษย์ซึ่งประกอบด้วยระบบการหายใจ การย่อยอาหาร ฯลฯ โดยแต่ละระบบต่างทำงานของคนแล้วมาปฏิบัติสัมพันธ์กัน เพื่อให้ร่างกายสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ หรือเป็นสิ่งที่มนุษย์ออกแบบและสร้างสรรค์ขึ้นอย่างมีระเบียบแล้วนำส่งเหล่านั้นมารวมกัน เพื่อให้การดำเนินการสามารถบรรลุไปได้อย่างมีความชัดเจนตามที่วางไว้ กิดานันท์ มลิทอง (2543 :74)

สรุประบบคือ การรวบรวมส่วนประกอบต่างๆที่มีความสัมพันธ์กันภายในและมีปฏิสัมพันธ์กันโดยส่วนประกอบทั้งหลายนั้นจะร่วมกันทำงานอย่างเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้การดำเนินงานนั้นบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

องค์ประกอบของระบบ

จากความหมายของ ระบบ ที่กล่าวในข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ระบบจะต้องประกอบด้วยส่วนประกอบ หรือสิ่งต่างๆ ที่รวมเข้าเป็นระบบ เพื่อให้ระบบนั้นเป็นหน่วยที่สมบูรณ์ในตัวของระบบเอง ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้

1. ปัจจัยนำเข้า (Input) หมายถึง ทรัพยากรต่างๆ ข้อมูลต่างๆที่นำไปใช้ในการดำเนินงาน
2. กระบวนการ (Process) หมายถึง ขั้นตอนในการดำเนินงาน โดยนำเอาทรัพยากรมาดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการและขั้นตอนต่างๆที่กำหนดไว้
3. ผลลัพธ์ (Output) หมายถึง ผลที่ได้รับออกมาหลังจากกระบวนการต่างๆ เรียบร้อยแล้ว ซึ่งผลที่ได้จะออกมาเป็นอย่างไรนั้น มีข้อบกพร่องมากน้อยเพียงใด หรือมีสิ่งใดที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไข สิ่งเหล่านั้นจะเป็นผลย้อนกลับของระบบ
4. ผลย้อนกลับ (Feedback) หมายถึง ผลสืบเนื่องมาจากผลลัพธ์ ที่จะแสดงให้เห็นถึงกระบวนการทั้งหมดนั้น ว่าจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขอย่างไร หรือได้ผลบรรลุตามวัตถุประสงค์

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2540: 16) มีกระบวนการบริหารและจัดการศูนย์การเรียนชุมชน โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานที่ครูศูนย์การเรียนชุมชนร่วมกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ดังนี้

1. สำรวจความต้องการทางการศึกษาของชุมชน
2. วิเคราะห์และจัดทำข้อมูลพื้นฐาน
3. จัดลำดับความสำคัญ/วิเคราะห์ความเหมาะสมและปัจจัยพื้นฐานในการสนับสนุนการจัดกิจกรรมในศูนย์การเรียนชุมชน
4. ประสานงานกับองค์กรที่เกี่ยวข้อง
5. จัดทำแผนการดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชน ร่วมกับคณะกรรมการศูนย์การเรียน (ควรเสนอเข้าบรรจุในแผนพัฒนาตำบล)
6. ปฏิบัติการตามแผน
7. นิเทศและติดตามผล
8. สรุปและรายงานผลการดำเนินงานต่อองค์กรบริหารส่วนตำบล และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ

สวัสต์ ดีซัน (2541: 45-46) สรุปว่าสำหรับกระบวนการในการบริหารงานศูนย์การเรียนชุมชน ศูนย์การเรียนชุมชนมีการจัดตั้งเป็นองค์กรมีการทำงานร่วมกันมีการดำเนินงาน 2 ลักษณะ

1. ด้านการบริหารจัดการศึกษา ประกอบด้วย การบริหารอาคารสถานที่ การบริหารงานธุรการ/การเงิน กิจกรรมนักศึกษา งานบุคลากร งานความสัมพันธ์ชุมชน ในการบริหารดังกล่าว ครูศูนย์การเรียนชุมชนสามารถดำเนินการเองได้ทั้งหมด ทั้งการควบคุมดูแลอาคารสถานที่ การใช้ประโยชน์จากอาคาร การใช้วัสดุครุภัณฑ์ และการบริหารบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์การเรียน โดยการประสานงานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิทยากรผู้มีความรู้ความสามารถร่วมเป็นผู้สอน รวมทั้งให้มีการวางแผนกำหนดแนวทางการใช้ความสัมพันธ์กับชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศูนย์การเรียน

2. การบริหารกิจกรรมการศึกษา โดยใช้ชุมชนเป็นฐานการจัดการศึกษาที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนรู้เรื่องราวของชุมชน เรียนรู้ในชุมชน โดยเรียนรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตจากชุมชน อาชีพของชุมชน ศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ร่วมทั้งการรับทราบปัญหาและความต้องการของชุมชน จะมีส่วนให้ผู้เรียนไม่ต้องไปเรียนในสิ่งที่ไกลตัวและสามารถนำมาใช้ประโยชน์ โดยการปฏิบัติจริงในชุมชน จะช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชน เป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของชุมชน ชุมชนให้การยอมรับผลการเรียนรู้ จะเป็นผลการเรียน จะเป็นผลผลิตที่เห็นได้ และเกิดขึ้นจริงในชุมชน ซึ่งการที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบาย วางแผน/โครงการ และจัดกิจกรรมการเรียนให้กับผู้เรียน เป็นการเปิดโอกาสให้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสถาบันหรือ

องค์กรที่มีอยู่ในชุมชนได้สามารถสืบทอดวิถีชีวิต และสามารถผลิตคนที่ทำประโยชน์แก่ชุมชน โดยกระบวนการดังกล่าวนี้ ทิพย์วัลย์ มาแสง (2545:210) สรุปว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1) การศึกษาพื้นฐาน ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

2) การศึกษาสายอาชีพ หลักสูตรวิชาชีพระยะสั้น

3) การศึกษาตามอัธยาศัย เช่น การเรียนรู้จากหนังสือ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ วิดีโอเทป นิทรรศการ

4) การส่งเสริมการศึกษาในระบบ

5) กิจกรรมนันทนาการ

6) กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต

7) กิจกรรมส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น การจัดกิจกรรมต่าง ๆ สามารถจัดเป็นเอกเทศ หรือบูรณาการเข้าด้วยกัน รวมทั้งจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สมดุล และนำไปสู่เป้าหมายที่ชุมชนกำหนด

2.3 การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ในการจัดการศึกษาลักษณะศูนย์การเรียนรู้ชุมชนนั้น กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2546:1-3) ได้ระบุว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับประชาชนในชุมชน เป็นสถานที่สร้างโอกาสในการเรียนรู้ ถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ วิทยาการ ตลอดจนภูมิปัญญาของชุมชน อีกทั้งยังเป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้ในวิถีชีวิตให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคโลกาภิวัตน์ และก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ การเสริมสร้างวิถีประชาธิปไตย และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเองดังนี้ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กำกับดูแลโดยองค์การชุมชน คือ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และเป็นการจัดกิจกรรมการศึกษาเพื่อปวงชนตามแนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต โดยหลักการแล้ว ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนยึดหลักการ โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดการศึกษาของชุมชน ดังนั้น การส่งเสริมการดำเนินงานของกรมการศึกษานอกโรงเรียนในเรื่องศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะมีหลักการ โดย

1. การบริการกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน จะจัดอย่างมีระบบอยู่ในชุมชน โดยการจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบแก่ประชาชนในชุมชน โดยการกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล

2. การจัดให้มีสื่อการเรียนรู้ต่างๆ ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เช่น สื่อเอกสาร

หนังสือตำรา แบบเรียนต่างๆ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ โทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง วีดิทัศน์ ชุดรับสัญญาณ สถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษาผ่านดาวเทียม เป็นต้น

3. การจัดให้มีครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นผู้ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์ละ 1 คน โดยปฏิบัติงานเต็มเวลาและได้รับค่าตอบแทนไม่เกินวุฒิ (ไม่ต่ำกว่าอนุปริญญาตรีและไม่สูงกว่าปริญญาตรี)

4. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นของประชาชนระบบการดำเนินงานควบคุมดูแลโดยองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนกรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยหน่วยงานระดับภาค จังหวัด และอำเภอ เป็นองค์กรให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

องค์ประกอบหลัก ในการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ประกอบด้วย

1. **กลุ่มเป้าหมาย** : ผู้ที่จะใช้บริการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ได้แก่ ประชาชนทุกคนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ

- สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
- กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น เด็กเล็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ แรงงานกึ่งถิ่น
- นักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนหลักสูตรต่าง ๆ

2. **ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (สรช.)** ที่จัดตั้งอยู่ในชุมชนมี สื่อการเรียนการสอนต่าง ๆ ได้แก่ ชุดรับสัญญาณ โทรทัศน์ผ่านดาวเทียม โทรทัศน์ วิทยุ เครื่องบันทึกเสียง เครื่องเล่นวีดีโอ วีดิทัศน์ เทปเสียง สื่อเอกสาร หนังสือตำรา และแบบเรียนต่าง ๆ

3. **ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน** เป็นผู้ปฏิบัติงานในลักษณะประจำที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทำหน้าที่ จัดกิจกรรม และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย โดยได้รับค่าตอบแทนตามที่กำหนดจากกรมการศึกษานอกโรงเรียนหรือองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้ที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ และมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี และไม่สูงกว่าปริญญาตรี

4. **คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน** ซึ่งพิจารณาคัดเลือกโดยองค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่วางแผนเสนอแนวทางการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จัดให้มีข้อมูลพื้นฐานของชุมชน บริหารและจัดกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร และงบประมาณของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกำกับติดตามการดำเนินงาน ประเมินผลและประชาสัมพันธ์

5. **องค์การบริหารส่วนตำบล** เป็นผู้ควบคุมดูแลการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาตำบล

6. **กลุ่มประชาชน** ซึ่งรวมกลุ่มกันโดยมีเป้าหมายร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น กลุ่ม สหกรณ์ กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มเกษตรกร เป็นผู้ร่วมผลักดันให้เกิดกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

7. ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ซึ่งเป็นหน่วยงานของกรมการศึกษานอกโรงเรียนรวมทั้งศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดและศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนภาคจัดประชุมชี้แจง เผยแพร่แนวความคิด ในการจัดตั้งศูนย์การเรียนชุมชน ประสานงานจัดหาแหล่งทรัพยากร เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมในศูนย์การเรียนชุมชนทั้งในแง่สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อ และเครือข่ายในการจัดกิจกรรม (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2540, หน้า 13 – 14)

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์การเรียนชุมชน

คณะกรรมการศูนย์การเรียนชุมชนซึ่งองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้พิจารณาคัดเลือกจากคณะกรรมการบริหาร (อบต.) และบุคคลอื่นที่เหมาะสม มีบทบาทหน้าที่ ดังนี้

1. วางแผนและเสนอแนวทางการดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชน
2. จัดให้มีข้อมูลพื้นฐานของชุมชน
3. จัดลำดับความสำคัญของความต้องการทางการศึกษาของชุมชน เพื่อการจัดกิจกรรมให้ศูนย์การเรียนชุมชน
4. การบริหารและจัดกิจกรรมให้ศูนย์การเรียนชุมชน
5. จัดหา และสนับสนุน วัสดุ อุปกรณ์ บุคลากร และงบประมาณในการดำเนินงานศูนย์การเรียนชุมชน
6. กำกับ ดูแล ติดตามการดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชน
7. ประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชน
8. ประชาสัมพันธ์ และเผยแพร่ผลการดำเนินงานศูนย์การเรียนชุมชน

(กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2541, 21)

บทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

องค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทในการดำเนินงานศูนย์การเรียนชุมชน โดย

1. พิจารณาคัดเลือกและแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์การเรียนชุมชน
2. พิจารณาแผนงานและโครงการของศูนย์การเรียนชุมชนในแผนพัฒนาตำบล
3. กำกับ ดูแล การดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชน
4. บริหารงานศูนย์การเรียนชุมชน ผ่านคณะกรรมการศูนย์การเรียนชุมชน

(กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2541, 21)

บทบาทหน้าที่ของศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ (ศบอ.)

ศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานศูนย์การเรียนชุมชน (ศรช.) ดังนี้

1. ร่วมกับศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคและศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด จัดประชุมชี้แจงแนวทางการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งองค์กรและบุคคลอื่น ๆ ผู้เกี่ยวข้อง

2. เผยแพร่แนวความคิด และประชาสัมพันธ์แนวทางการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้แก่หน่วยงาน องค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

3. ส่งเสริม สนับสนุนให้เกิดศูนย์การเรียนรู้ชุมชนโดยการประสานงานจัดการทรัพยากรที่เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เช่น อาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ และสื่อต่าง ๆ

4. ประสานงานและจัดทำข้อมูลของเครือข่ายที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน

5. เป็นศูนย์รวมและบริหารการกระจายสื่อ

6. เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

7. ร่วมประชุมกับคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลและคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อจัดทำและพิจารณาแผนปฏิบัติการของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

8. ประสานงานจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

9. เสริมและสร้างแรงจูงใจในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การพัฒนาบุคลากร การศึกษาดูงาน การยกย่องและประกาศเกียรติคุณแก่ผู้ดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

10. จัดระบบการนิเทศ ติดตามผล ประเมินผล เพื่อให้มีมาตรฐาน และคุณภาพทั้งในการดำเนินงานและด้านวิชาการ

11. ประสานงานส่งเสริม สนับสนุน การจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นร่วมกับครู ทรช.

12. สรุปผล และรายงานผลการดำเนินงาน กรรมการศึกษานอกโรงเรียน (2540: 22)

บทบาทหน้าที่ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ครู ทรช.)

1. จัดกิจกรรมตามแผนการเรียนการสอนและหลักสูตรต่าง ๆ ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

2. จัดทำข้อมูลชุมชนและจัดเก็บอย่างเป็นระบบพร้อมที่จะให้บริการ

3. จัดทำแผนงานและ โครงการเพื่อเสนอเข้าแผนพัฒนาตำบล และแยกเสนอของบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล และกรมการศึกษานอกโรงเรียน

4. จัดการกระจายและหมุนเวียนการให้บริการสื่อต่าง ๆ ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

5. ดำเนินงานธุรการในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยเฉพาะการรับสมัครนักศึกษา แนะนำ และตรวจสอบการขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา การลงทะเบียน การจัดทำแผนการเรียน การจบหลักสูตร

6. ดำเนินงานจัดและประสานงานการสอนเสริม การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและกิจกรรมในชุมชน
7. ให้คำปรึกษา แนะนำ และแนะแนว เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ทุกประเภทในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
8. ประสานกับบุคคลหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ตลอดจนผู้รู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดดำเนินงานเครือข่ายการเรียนรู้ในชุมชน
9. ให้บริการ วัสดุ อุปกรณ์ และสื่อที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนแก่ผู้เรียน และชุมชน
10. ประชาสัมพันธ์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
11. สรุปรายงานการปฏิบัติงานต่อองค์การบริหารส่วนตำบล และศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2540: 20)

3. แนวคิดการจัดศูนย์การเรียนรู้

การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนามนุษย์ ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพซึ่งเป็นสิ่งที่จะช่วยให้มนุษย์ สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม มีความเชื่อมั่นในตนเองและดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญควบคู่ไปกับการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เป็นเสมือนกระบวนการอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งเกิดขึ้นต่อเนื่องอยู่ตลอดชีวิต การศึกษาเกิดขึ้นได้ทั้งจากการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องกัน ไป เพื่อสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน และช่วยให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการศึกษาปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะการจัดการศึกษาในระบบแต่อย่างเดียวไม่เพียงพอที่จะสนองตอบความต้องการในการเรียนรู้ของประชาชน ได้อย่างทั่วถึง เนื่องจากการศึกษานอกระบบมีลักษณะยืดหยุ่นมากกว่า สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างหลากหลายและทั่วถึง

3.1 ความสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.)

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน(ศรช.) มีความสำคัญดังต่อไปนี้ กรมการศึกษานอกโรงเรียน (มปป:17) ได้ระบุว่าในปี พ.ศ.2541 กระทรวงศึกษาธิการ ได้อนุมัติโครงการจัดการศึกษาในชุมชน โดยให้จัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.) ซึ่งเป็นการนำการศึกษาไปสู่ประชาชนถึงประตูบ้าน ประชาชนไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเดินทางไปเรียนที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ หรือ

ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัด และตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 25 ระบุว่า รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่น อย่างพอเพียง และมีประสิทธิภาพ การจัดการศึกษานอกโรงเรียนได้ยึดแนวคิดที่สำคัญว่า การศึกษา เรียนรู้ของมนุษย์สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดชีวิตทุกสถานที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากได้มีระบบการ จัดการให้สถานที่เหล่านั้นมีบรรยากาศแห่งเรียนรู้ เป็นสถานที่เหมาะสมและอยู่ใกล้ผู้เรียนมากที่สุด มีบริการสื่อการเรียนการสอนทุกประเภทตามความต้องการของผู้เรียน จัดกระบวนการเรียนรู้และ กระบวนการพบกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ มีบุคลากรที่มีหน้าที่อำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำ และคำปรึกษา และจัดกิจกรรมการสอนอย่างต่อเนื่องให้กับประชาชนได้ตลอดเวลา ซึ่งสถานที่ใดที่มีลักษณะดังกล่าวข้างต้นเรียกว่า “ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน”

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2541 :1-2) ได้ระบุแนวคิดเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนเป็นศูนย์กลางการจัดการศึกษาไว้ว่า เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนใน ชุมชน โดยเน้นการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน มุ่งสร้างโอกาสและให้บริการเรียนรู้ อย่างหลากหลายวิธีเรียน สนองตอบความต้องการและเสนอทางเลือกในการพัฒนาตนเอง อันจะ นำไปสู่การพัฒนาแบบพึ่งพาตนเอง ดังนี้ คือ

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่เป็นปฏิบัติจริง มีความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสูตรกับวิถีชีวิตของผู้เรียน โดยเน้นให้มีการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง และปฏิบัติการค้นคว้าข้อมูลข่าวสาร สื่อการเรียนรู้จากแหล่งวิทยากรต่าง ๆ ในชุมชน มีการ แลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างผู้เรียน และบุคคลในชุมชน เช่น ผู้รู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่ง มีผลให้เกิดการหมุนเวียนข่าวสารข้อมูลระหว่างบุคคลในชุมชน ศูนย์การเรียนรู้เป็นศูนย์กลาง เรียนรู้และให้บริการด้านหลักสูตร สื่อ กิจกรรมการเรียนการสอน วิทยากร ข่าวสารข้อมูลเพื่อสร้าง ความเข้มแข็งทางความรู้ในชุมชน

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นนิมิตหนึ่งของการศึกษาแบบระบบเปิด โดยบุคคลใน ชุมชนสามารถให้ประโยชน์จากการบริการการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ทุกเวลา ส่งเสริมให้ เกิดการสร้างหลักสูตรที่หลากหลายไว้บริการชุมชน และพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่น โดยให้อิสระผู้เรียนได้ออกแบบการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติมากกว่าบอก ให้รู้ส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง ลดกฎเกณฑ์การใช้ตำรา เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพ ตนเอง มีการนำสื่อเทคโนโลยีทางการศึกษามาจัดการอย่างกว้างขวางเป็นการกระจายสื่อไปสู่ชุมชน อย่างทั่วถึง การวัดและประเมินผลเน้นการยอมรับความรู้ ประสบการณ์และการทำผลงาน ดังนั้น

ความสำเร็จของผู้เรียนจึงมุ่งเน้นที่จะพัฒนาทักษะประสบการณ์และบุคลิกภาพหัวใจสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การมีส่วนร่วมในระดับสูงของชุมชนต่อความรับผิดชอบในการส่งเสริม สนับสนุนและการจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ความมีชีวิตชีวาของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในชุมชนที่สามารถคาดการณ์อนาคตและความต้องการการศึกษาที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพในการนำมาใช้ประโยชน์การพัฒนาชุมชน ครอบครัวและบุคคล จากแนวคิดที่ข้างต้น ได้นำมาเป็นหลักการจัดทำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยใช้ชุมชนเป็นฐานในการจัดกิจกรรมการศึกษาของชุมชน ซึ่ง กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2546 1-3) ส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีหลักการ คือ

1. การบริการกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียน จะจัดอย่างเป็นระบบอยู่ในชุมชน โดยการจัดให้มีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อให้บริการการศึกษาทุกรูปแบบในชุมชนโดยการกำกับดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบล
2. การจัดให้มีสื่อการเรียนรู้ต่างๆ ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเช่นสื่อเอกสาร หนังสือ ตำราแบบเรียนต่าง ๆ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เช่นวิทยุ โทรทัศน์ เทปบันทึกเสียง วีดีทัศน์ ชุดรับสัญญาณสถานีโทรทัศน์เพื่อการศึกษาผ่านดาวเทียม เป็นต้น
3. การจัดให้มีครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นผู้ปฏิบัติงานในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนละ 1 คน โดยปฏิบัติงานเต็มเวลาและได้รับค่าตอบแทน ไม่นเกินวุฒิ
4. ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นของประชาชน ระบบการดำเนินงานควบคุมดูแลโดยองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนกรมการศึกษานอกโรงเรียน โดยหน่วยงานระดับภาค จังหวัด และอำเภอเป็นองค์กรให้การสนับสนุนการจัดกิจกรรมของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3.2 ความหมายและคำจำกัดความ

มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับศูนย์การเรียนรู้ ไว้หลายประการด้วยกัน ดังนี้
 ยูเนสโก (UNESCO อ้างถึงใน ทิพย์วัลย์ มาแสง 2545: 196) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน (ศรช.) คือ สถานที่ใด ๆ จัดขึ้นมาอย่างง่าย ๆ เพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าไปศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง เช่น โรงเรียน วิทยาลัย ห้องสมุด สถานประกอบการ ศูนย์วัฒนธรรม ที่อ่านหนังสือ สโมสร ล้วนเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้ทั้งสิ้น

รุ่ง แก้วแดง (2538: 16) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หมายถึง ศูนย์รวมการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนให้กว้างขวางทั่วถึงและครอบคลุมทุกพื้นที่ ตลอดจนเป็นแหล่งบริการชุมชนในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนกลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชน ทันต่อเปลี่ยนแปลงในยุคโลกภิวัตน์ เพื่อก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้และการพึ่งตนเอง รวมทั้งสร้างวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย และยังเป็นการพัฒนาการเรียนการสอนทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องพื้นฐานในการพัฒนาสังคม จึง

นับว่าเป็นหนึ่งในหลาย ๆ โครงการที่สำคัญ โดยเฉพาะการจัดบริการการศึกษาออกโรงเรียน ศูนย์การเรียนชุมชนจึงเปรียบเสมือนประตูทองที่เปิดรับผู้พลัด โอกาสการเรียนรู้ในภาคปกติให้กลับสู่ใน โลกของการศึกษาอีกครั้ง จากภาวะความต้องการที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2539:2) ศูนย์การเรียน หมายถึง ศูนย์กลางการจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชนให้กว้างขวางทั่วถึงและครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยกิจกรรมต่าง ๆ จะสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน กลมกลืนกับวิถีชีวิตของชุมชนและทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์เพื่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550 :1) ศูนย์การเรียนชุมชนเป็นสถานศึกษารูปแบบใหม่ประเภทหนึ่ง ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 โดยในมาตรา 18 ได้กำหนดให้ศูนย์การเรียนเป็นสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอีกประเภทหนึ่ง โดยศูนย์การเรียน ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และอื่นๆเป็นผู้จัด

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (มปป) ศูนย์การเรียน เป็นสถานที่จัดกิจกรรมที่ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากสื่อการสอนหลายรูปแบบ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งกลางทำหน้าที่ประสานงานกับแหล่งวิทยากร ความรู้ข่าวสารแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายในชุมชน

จากคำกล่าวข้างต้นจึงสรุปได้ว่า ศูนย์การเรียนชุมชน หมายถึง หน่วยจัดกิจกรรมและส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยชุมชนร่วมกันดำเนินการจัดการเพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ชุมชนอย่างทั่วถึง เป็นแหล่งเรียนรู้บริการชุมชนให้สอดคล้องต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมและก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต

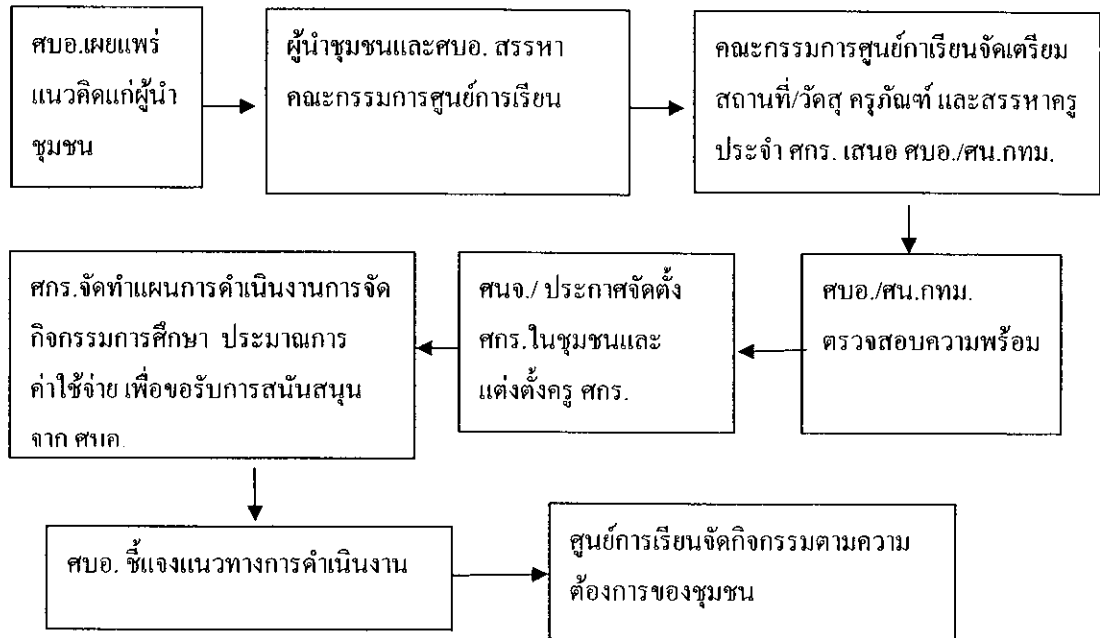
3.3 การจัดตั้งศูนย์การเรียนชุมชน

ศูนย์การเรียนชุมชน มีจุดมุ่งหมายหลักในการให้ศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน มากกว่าเป็นการศึกษาเพียง เพื่อการเรียนรู้เท่านั้น การจัดการศึกษาจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาท้องถิ่น ประชาชนทุกคนในตำบล-หมู่บ้าน จะต้องได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการดำรงชีวิต และการศึกษาต่อเนื่อง เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต กิจกรรมการศึกษาต้องสอดคล้อง กับสภาพความเป็นอยู่ ของคนในชุมชน และในท้องถิ่นจะต้องมีบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในฐานะเป็นเจ้าของชุมชน และต้องมีการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนความรู้กันและกัน เพราะชุมชนทุกชุมชนมีองค์ความรู้หลักของชุมชนอยู่แล้ว คือ องค์ความรู้ด้านจิตสำนึกในการพัฒนาท้องถิ่น ของตนเองให้ดีขึ้น องค์ความรู้อีกประการคือ ภูมิปัญญาของท้องถิ่นที่สั่งสอนสืบต่อกันมา เช่น อาชีพ วัฒนธรรม

ประเพณี คุณธรรมจริยธรรม และปัญหาต่างๆใน กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2539:3) จัดตั้งขึ้นโดย วัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ที่ใช้บริการการศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาตาม อัยาศัย ตลอดจนส่งเสริมการศึกษาในระบบ โรงเรียน
2. เพื่อเป็นการสร้างโอกาสทางการศึกษาสำหรับประชาชนและ/หรือ กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ที่คือยโอกาสได้ครอบคลุมอย่างแท้จริง
3. เพื่อกระจายอำนาจบริการ จัดการ และมีส่วนร่วมในการจัดบริการ การศึกษาสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อการศึกษาตลอดชีวิตอย่างเป็นรูปธรรมและชัดเจน ซึ่ง สำนักงาน กศน. (2551: 35 -36)การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เกิดขึ้นจากความต้องการของ คนในชุมชนภายใต้การส่งเสริมสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีส่วนร่วมในการจัดหาสถานที่ตั้ง วัสดุครุภัณฑ์พื้นฐานสำหรับการเรียนการสอน การวางแผนและสนับสนุนงบประมาณในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยมีศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัยาศัยอำเภอในจังหวัดนั้นทำหน้าที่ประสานการจัดตั้งส่งเสริมสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน กิจกรรมการเรียนรู้ จัดหาสื่อการเรียนการสอน การพัฒนาบุคลากร ตลอดจนนิเทศติดตาม ประเมินผล และควบคุมมาตรฐานคุณภาพการศึกษาจะต้องดำเนินการดังนี้
 - 3.3.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษา ตามอัยาศัยอำเภอในจังหวัดนั้น จัดสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และ เสนอผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้ลงนามประกาศตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขตพื้นที่จังหวัด
 - 3.3.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ ชุมชน ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้แทนชุมชนตาม ความเหมาะสม ตามจำนวนที่ตกลงกัน
 - 3.3.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร่วมกับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัยาศัยจังหวัดและศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยาศัยอำเภอ คัดเลือกครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ที่กำหนด เพื่อให้ทำหน้าที่ ลักษณะประจำในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
 - 3.3.4 ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ร่วมกับคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน วางแผน ดำเนินงานและการจัดกิจกรรมตามความต้องการของชุมชน
 - 3.3.5 ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัยาศัยอำเภอ ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนาครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตลอดจนนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และควบคุมมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

กรมการศึกษานอกโรงเรียน(2539:9) การจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีกระบวนการ
ภาพแสดง ดังนี้

ภาพที่ 2.1 แสดงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3.4 เกณฑ์มาตรฐานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (2549) ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เพื่อเป็นการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามบทบาทและภารกิจ ได้มีการกำหนดมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านผลผลิต	มี 1 มาตรฐาน 5 ตัวบ่งชี้
2. ด้านกระบวนการ	มี 4 มาตรฐาน 8 ตัวบ่งชี้
3. ด้านปัจจัย	มี 1 มาตรฐาน 6 ตัวบ่งชี้

ด้านผลผลิต

มาตรฐานที่ 1 ผู้รับบริการมีความรู้และทักษะตามวัตถุประสงค์เป้าหมายของหลักสูตร/กิจกรรม

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้รับบริการสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้รับบริการสามารถนำความรู้ไปใช้ในการสร้างงาน/อาชีพและสร้างประโยชน์ในสังคม ชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้รับบริการความตระหนักในการใช้พลังงาน เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ตัวบ่งชี้ที่ 4 ผู้รับบริการเห็นคุณค่า ภูมิใจในความเป็นไทย ภูมิใจในศิลปวัฒนธรรมที่งดงามของไทย

ตัวบ่งชี้ที่ 5 ผู้รับบริการมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน

ด้านกระบวนการ

มาตรฐานที่ 1 มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีการสำรวจความต้องการ ปัญหาและความต้องการของคนในชุมชน

ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยรูปแบบและวิธีการที่หลากหลาย สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการ ความสนใจของผู้บริการ โดยใช้ กระบวนการคิดเป็น

ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีการจัดกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้รับบริการสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง

ตัวบ่งชี้ที่ 4 มีการติดตามและประเมินผลที่หลากหลายตามสภาพจริง

มาตรฐานที่ 2 มีการจัดกิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 3 มีการจัดระบบการบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีการจัดระบบการบริการสื่อที่หลากหลายทั้งภายในและภายนอกศรช.

มาตรฐานที่ 4 มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ที่ 1 คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ครู ศรช. / พนักงานราชการ/ ครูประจำกลุ่ม/ ผู้ได้รับมอบหมาย และผู้ปฏิบัติงานใน ศรช. ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ด้านปัจจัย

มาตรฐานที่ 1 อาคาร สถานที่ บุคลากร ภูมิปัญญา งบประมาณ สื่อ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และการบริหารจัดการ ได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากบุคคล

ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรวิชาชีพ องค์กรศาสนา สถานประกอบการ และสถาบัน
 สังกัดอื่น ๆ ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

- ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีอาคาร สถานที่ที่เหมาะสมและมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อ การเรียนรู้
- ตัวบ่งชี้ที่ 2 มีบุคลากรที่รับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมและส่งเสริม การเรียนรู้
- ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีสื่อ/อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้
- ตัวบ่งชี้ที่ 4 มีข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้
- ตัวบ่งชี้ที่ 5 มีครุภัณฑ์ที่จำเป็นต่อการส่งเสริมการเรียนรู้
- ตัวบ่งชี้ที่ 6 มีการบริหารจัดการ ศรช. โดยชุมชนมีส่วนร่วม

3.5 กิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2543:75-77) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ กศน. ใช้วิธี
 หลากหลาย โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อตอบสนองความต้องการการเรียนรู้ตาม
 ความต้องการ/ความสนใจของบุคคล (Individual learning) และมุ่งให้เกิดความสนใจ ใฝ่รู้ และเป็น
 บุคคลแห่งการเรียนรู้ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง(Self-directed Learning)ใช้
 กระบวนการกลุ่ม และใช้วิธีการวิธีการบูรณาการความรู้กับชีวิต โดยการนำชุมชนมาเกี่ยวข้องใน
 การกำหนดปัญหา ความต้องการในการวิเคราะห์เชิงระบบการจัดการศึกษานอกระบบจะมี
 องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการดังนี้

ปัจจัยป้อน	กระบวนการ	ผลผลิต
- ผู้เรียน	- การแนะแนว	- ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
- ผู้สอน	- วิธีการเรียน	- การพัฒนาด้านคุณธรรม
- ผู้บริหาร	- การวัดผลประเมินผล	จริยธรรม
- หลักสูตร สื่ออุปกรณ์	- กระบวนการพบกลุ่ม	
- สถานที่เรียน	- การเทียบโอน	
- กฎระเบียบ	- การนิเทศ	
- ฯลฯ	- การติดตาม ประเมินผล	
	การบริหาร	
	ฯลฯ	

ภาพที่ 2.2 แสดงการวิเคราะห์เชิงระบบการจัดการศึกษานอกระบบ
 ที่มา : กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2543:77)

ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานในลักษณะประจำที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน ส่งเสริมและจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนตามความต้องการและสภาพปัญหาของชุมชน รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะแนว และอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน จัดและบริการข่าวสารข้อมูล สื่อการเรียนรู้ ประสานขอความร่วมมือกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้รู้และหน่วยงานเครือข่าย โดยคำนึงถึงการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อนโยบายของรัฐ และนโยบายของกรมการศึกษานอกโรงเรียนใน 4 ด้าน คือ การศึกษาพื้นฐาน การศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ การศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2547:8)

ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับจากศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2547: 9) ได้ระบุประโยชน์ไว้ 8 ประการ คือ

1. เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต
2. ประชาชน ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในชุมชนตนเองมากขึ้น
3. เปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามารับบริการการศึกษาในแหล่งเรียนรู้ที่ใกล้ตัว
4. ทำให้มีแหล่งข้อมูลข่าวสารในระดับพื้นที่ที่บริการความรู้แก่ประชาชน ได้ทันต่อเหตุการณ์
5. ชุมชนและหน่วยงานต่างๆ ได้ใช้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ เพื่อระดมความคิดในการวางแผนพัฒนาพัฒนาชุมชนของตนเอง
6. ประชาชนในชุมชนได้รับการพัฒนาการศึกษาพื้นฐาน พัฒนาอาชีพ พัฒนาทักษะชีวิต และมีศักยภาพพร้อมที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น
7. ส่งเสริมกระบวนการรวมกลุ่มในชุมชน ให้ชุมชนมีการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพ เพิ่มผลผลิต เพิ่มรายได้ มีเงินออม และกองทุนหมุนเวียนในชุมชน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างเข้มแข็ง
8. ส่งเสริมให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และผู้นำชุมชนเห็นคุณค่าของการศึกษา และมีโอกาสเข้ารับการศึกษาเพื่อเพิ่มวุฒิการศึกษาให้สูงขึ้น

ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานในลักษณะประจำที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรของ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ส่งเสริมและจัดกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนตามความต้องการและสภาพปัญหาของชุมชน รวมทั้งให้ความปรึกษาแนะแนวและให้ความอำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียน และหน่วยเครือข่าย โดยคำนึงถึงการจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อ นโยบายรัฐ และ

นโยบายของ สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย สำนักงาน กศน.
(2551 :36) 3 ด้าน ดังนี้

3.5.1 การศึกษาพื้นฐาน

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในด้านหลักสูตรการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล โดยได้กำหนดสาระสำคัญไว้ในหมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ให้มีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาระดับต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย โดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้พัฒนาหลักสูตรการศึกษาพื้นฐานพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และใช้เป็นหลักสูตรแกนกลางแทนหลักสูตรระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น มัธยมศึกษาตอนปลาย หรือเทียบเท่าทุกฉบับที่มีใช้มาก่อน จึงส่งผลกระทบต่อหลักสูตรทุกหลักสูตรที่กรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้พัฒนาขึ้นและต้องยกเลิกไปโดยกระทรวงศึกษาธิการ ก็ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะให้สามารถปรับใช้มาตรฐานการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้หลักเกณฑ์และวิธีการให้เป็นไปตามที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด สำนักงาน กศน.(2551: 18) และจากหลักการดังกล่าว สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้พัฒนาวิธีการและรูปแบบการเรียนรู้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดรูปแบบการจัดการเรียนรู้ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. การจัดการเรียนรู้โดยการพบกลุ่ม จะเน้นให้นักการศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นหลัก มีการพบกลุ่ม เพื่อนำสิ่งที่ได้ไปศึกษาค้นคว้านำเสนอ อภิปราย และสรุปร่วมกันในลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

2. การจัดการเรียนรู้โดยการศึกษาทางไกล เป็นวิธีที่ผู้เรียนรู้โดยผ่านสื่อการศึกษาทางไกล เช่น วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น

สำนักงาน กศน.(2551: 29) ในประเทศไทย แนวคิดที่ขยายมุมมองการศึกษาจากเดิมที่เห็นว่าการศึกษเป็นกิจกรรมเพียงช่วงหนึ่งของชีวิต เป็นกิจกรรมที่มีผู้รับผิดชอบโดยเฉพาะไปสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ของการศึกษาที่เห็นว่าแท้จริงแล้วการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ชีวิตของคนแต่ละคนต้องเรียนรู้ไปทำงานไปเป็นกระบวนการต่อเนื่องตลอดเวลา

3.5.2 การศึกษาต่อเนื่อง

องค์การ UNESCO ได้เสนอแนวความคิดเรื่องการศึกษาต่อเนื่อง ภายใต้โครงการสัมมนาในโครงการจัดการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อปวงชนแห่งเอเชียและแปซิฟิก (APPEAL) เมื่อปี ค.ศ. 1987 ได้เสนอรูปแบบของโปรแกรมสาขาการศึกษาต่อเนื่องไว้ 6 รูปแบบ ได้แก่

1. การจัดการศึกษาหลังจากการรู้หนังสือ ซึ่งมีเป้าหมายที่จะคงสภาพการรู้

หนังสือ พัฒนาทักษะการเรียนรู้พื้นฐานต่อการดำรงชีวิต เช่น คิดเลขได้ แก้ปัญหาได้ อ่านได้ คล่องแคล่ว เป็นต้น

2. การจัดการศึกษาเพื่อการเทียบโอน ซึ่งจัดเป็น โปรแกรมที่ผู้เรียนสามารถ นำความรู้ที่ได้กลับไปเทียบโอนเข้าสู่หลักสูตรของการศึกษาในระบบได้
3. การจัดการศึกษาเพื่อการมีรายได้ เพื่อช่วยให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ มี ทักษะในการประกอบอาชีพ หรือพัฒนาอาชีพ โดยมุ่งที่จะให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถตอบสนอง ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเป็นรูปธรรม
4. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและทักษะชีวิต โดยมีจุดมุ่งหมายที่ จะให้มีความรู้ ความสามารถที่จำเป็นต่อการ ใช้ชีวิต ได้อย่างมีความสุขในสังคมปัจจุบัน
5. การจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความสนใจของบุคคล โดยเปิดโอกาสให้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการของตน เพื่อให้มีการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความ ต้องการ เช่น เรื่องศิลปะ วัฒนธรรม การเมือง ศาสนา ฯลฯ เป็นต้น
6. การจัดการศึกษาเพื่อให้สอดคล้องกับอนาคต โดยเน้นไปที่การเตรียมคน ให้มีความรู้ และทักษะสำหรับการทำงาน และการดำรงชีวิต ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของ เศรษฐกิจ สังคมของประเทศ หรือของโลก ขอบเขตของการศึกษาต่อเนื่องดังกล่าวแสดงให้เห็น ความกว้างขวาง ครอบคลุมเนื้อหาต่าง ๆ ซึ่งนอกเหนือจากที่จัดในการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นเนื้อหา สารที่จำเป็นต่อการ ใช้ชีวิตในปัจจุบัน และเป็นเรื่องที่คนทุกคนควรจะได้รับโอกาสในการเข้าถึง การศึกษาที่นอกเหนือจากการศึกษาใน

รูปแบบของการศึกษาต่อเนื่อง

การจัดการศึกษาต่อเนื่อง ในความสำคัญกับหลักการในการจัดการศึกษา ของผู้ใหญ่ (Andragogy) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่จะใช้บริการการศึกษาต่อเนื่องจะเน้นผู้ที่ผ่าน การศึกษาขั้นพื้นฐานแล้วเป็นอย่างน้อย ซึ่งจะอยู่ในวัยผู้ใหญ่ หลักการดังกล่าว Do Malcolm Knowles ผู้ซึ่งเป็น ผู้พัฒนาทฤษฎีนี้ขึ้นมาจากการศึกษาที่ว่าด้วยการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ได้อธิบายลักษณะของ การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ว่า

1. ผู้ใหญ่ต้องการที่จะรู้เหตุผลว่าทำไมเขาจึงต้องเรียน และเรียนในบางสิ่ง บางอย่างเท่านั้น ไม่ใช่เรียนทั้งหมด ซึ่งนอกเหนือความต้องการหรือความจำเป็น
2. ผู้ใหญ่ต้องการที่จะเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง หรือจากของจริง
3. ผู้ใหญ่เรียนเพื่อที่จะนำไปแก้ปัญหาของตนเอง
4. ผู้ใหญ่จะเรียน ได้อย่างดีก็ต่อเมื่อเขาเห็นว่าเรื่องที่เขาเรียนนั้นมีคุณค่าจริงๆ

ลักษณะของการเรียนรู้ดังกล่าว จึงเป็นที่มาของการออกแบบรูปแบบการเรียนรู้ของการศึกษาต่อเนื่อง ซึ่งจะต้องมีบรรยากาศดังนี้ คือ

1. มีความพยายามที่จะหาคำตอบ หรือคำอธิบายถึงเหตุผลของการมาเรียนในหลักสูตรการศึกษาต่อเนื่อง ซึ่งครู และผู้เรียนต้องพูดคุยกันก่อนที่จะเริ่มต้นกิจกรรมการเรียนการสอน
2. การสอนจะต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการทำงาน หรือกับสิ่งที่ผู้เรียนมีอยู่ในชีวิตจริงเพื่อที่เราจะได้เรียนรู้ และจดจำ รวมทั้งพัฒนาทักษะได้อย่างรวดเร็ว ไม่ใช่เรียนรู้จากแบบจำลองหรือของสมมุติที่เมื่อกลับไปสู่ชีวิต และการทำงานจริงแล้ว เขาไม่อาจพบอีกเลย ดังนั้นกิจกรรมการเรียนจึงต้องอยู่ในบริบทของงาน หรือชีวิตจริง เพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
3. การจัดการสอน การออกแบบหลักสูตรและกิจกรรมการเรียน ต้องรับผิดชอบต่อ ความแตกต่าง เน้นพื้นฐานของผู้เรียน สื่อการเรียน และกิจกรรม จึงต้องออกแบบให้มีระดับที่แตกต่างกัน มีความหลากหลายที่พอเพียงต่อการตอบสนองต่อประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ของบุคคล
4. เมื่อเริ่มต้นการเรียนรู้ ต้องเน้นให้ผู้ใหญ่ได้เรียนรู้ด้วยตัวของเขาเอง การสอนต้องช่วยให้เขาค้นพบตัวเองมากกว่าคอยบอกให้ทำตาม และต้องช่วยชี้แนะเมื่อเกิดข้อผิดพลาดเกิดขึ้น

รูปแบบของการจัดการศึกษาต่อเนื่อง จึงประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

1. การสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย และข้อมูลเบื้องต้นของตัวกลุ่มเป้าหมาย ชุมชน และบริบทอื่น ๆ
2. การวิเคราะห์ข้อมูล และกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษา หรือการพัฒนาตัวกลุ่มเป้าหมาย
3. การออกแบบหลักสูตร ซึ่งควรผสมผสานกันระหว่างความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย กับเป้าประสงค์ของหน่วยงานในการจัดการศึกษา
4. การจัดเตรียมการเรียนการสอน และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการศึกษา
5. การจัดการเรียนการสอน โดยเน้นการจัดการตามหลักการสอนผู้ใหญ่
6. การวัดและประเมินผล เน้นที่ผลสัมฤทธิ์ของตัวผู้เรียน และการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

2.5.3 การศึกษาตามอัธยาศัย

การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการศึกษาที่มีรูปแบบที่หลากหลาย และไม่เป็นทางการ ดังนั้นลักษณะของการศึกษาตามอัธยาศัย พึงทำความเข้าใจว่า แม้ว่าเราไม่สามารถจับตัวคนของการศึกษาตามอัธยาศัยได้ชัดเจนแน่นอน แต่เรารู้ว่ามีการศึกษาชนิดหนึ่งอยู่จริงที่ทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ การที่เราไม่สามารถจัดการให้การศึกษาตามอัธยาศัย มีรูปแบบชัดเจนแน่นอน เพราะธรรมชาติของการศึกษาชนิดนี้เป็นลักษณะที่ไม่ชัดเจน

การศึกษาตามอัธยาศัย ควรจะได้พิจารณาประเด็นต่อไปนี้ คือ

1. การศึกษาตามอัธยาศัยเกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่งตามแต่สถานการณ์ จะพาไปสถานการณ์แห่งการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ไม่จำกัดสถานที่ อายุ กลุ่ม รูปแบบ หรือวิธีการเรียนรู้
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ จะเป็น บุคคล วัตถุ สิ่งของ สถานการณ์ใด ๆ ก็ตาม จะโดยตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เช่น เรียนจากพ่อแม่ เรียนจากการทดลองทำ เรียนจากการพาตนเองเข้าไปสู่เหตุการณ์ เรียนจากการสัมผัสวัสดุ สิ่งของ สื่อ ฯลฯ การเรียนรู้ดังกล่าวเกิดขึ้น ณ จุดหนึ่งภายในใจของบุคคลเป็นจุด “รูจิ” ที่เกิดขึ้นเป็นกระบวนการภายใน
3. ลักษณะของการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาตามอัธยาศัย โดยทั่วไปมีลักษณะเฉพาะที่
 - เป็นการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนฐานของการสนทนา (Conversation Base)
 - ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดการเรียนรู้ด้วยตนเอง นับแต่เลือกที่จะเรียนหรือไม่เรียน จะเรียนเรื่องใด และพอเพียงแล้วหรือยัง
 - การเรียนรู้คาดหมายล่วงหน้าไม่ได้ (Unpredictable) บางสถานการณ์เกิดการเรียนรู้ แต่บางสถานการณ์ไม่เกิดการเรียนรู้ บางคนเกิดการเรียนรู้ แต่ในสถานการณ์เดียวกัน บางคนไม่เกิดการเรียนรู้
 - การประเมินผลอยู่ที่ตัวผู้เรียนเองเป็นสำคัญ แต่บางกรณีขึ้นอยู่กับบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยที่จะยอมรับความรู้ที่เกิดขึ้น แต่ไม่มีรูปแบบการประเมินที่ชัดเจนแน่นอน
4. ผลของการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาตามอัธยาศัยนั้นมีอยู่โดยไม่รู้ตัว เพราะเป็นการสั่งสมมาทีละเล็กทีละน้อย ไม่อาจคาดหวังได้ว่าผลของการเรียนรู้เป็นอย่างไรจนกว่าจะนำมาใช้ในชีวิตจริง การประเมินจึงทำได้ไม่ง่าย เพราะคุณค่าของผลการเรียนรู้ตามอัธยาศัยไม่ใช่สิ่งที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ต่อได้มากเท่ากับการนำไปใช้ในชีวิตจริง

5. การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยจึงเป็นเพียงการจัดการให้บุคคลเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการ ในรูปแบบที่หลากหลาย โดยการจัดสภาพแวดล้อม ปัจจัยเกื้อหนุน บรรยากาศ สถานการณ์ ให้บุคคลได้เรียนรู้

3.6 ความสำคัญของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกับการศึกษานอกระบบ

แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนมีความสำคัญต่อการศึกษานอกระบบใน 3 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

3.6.1 การศึกษานอกระบบด้านพื้นฐาน

การศึกษานอกระบบขั้นพื้นฐานประกอบด้วยกิจกรรมการสอนอ่าน-เขียน สำหรับผู้ที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ การศึกษานอกระบบสายสามัญ ซึ่งเทียบเท่าการศึกษาในระบบ โรงเรียนระดับประถม มัธยมต้น และมัธยมปลาย การจัดการศึกษานอกระบบประเภทการศึกษา พื้นฐาน ได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนลักษณะดังต่อไปนี้

1 กิจกรรมการเรียนการสอนอ่านเขียนสำหรับผู้ที่ยืมหนังสือหรือผู้อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ กิจกรรมนี้ใช้แหล่งการเรียนรู้ชุมชนดังนี้

1.1 ใช้เป็นสถานที่จัดการเรียนการสอน เช่น ใช้บริเวณวัด ใช้สถานที่ของที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน ใช้ศาลากลางบ้าน ฯลฯ

1.2 ใช้เป็นสื่อในการเรียนรู้ ในการสอนอ่าน-เขียนเนื้อหาที่สอนมักจะเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิต ดังนั้นวิทยากรอาจจะใช้ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เช่น แม่น้ำ ลำคลอง ภูเขา ป่าไม้ มาเป็นเนื้อหาในการเรียน

1.3 ใช้วิทยากรจากแหล่งความรู้ในบางแห่ง ในการจัดกิจกรรมสอนอ่าน-เขียน อาจจะขอวิทยากรจากโรงเรียนในหมู่บ้านหรือนิมนต์พระจากวัดในหมู่บ้านเป็นผู้สอน

1.4 ใช้เป็นแหล่งทบทวนทักษะการอ่านเขียน แหล่งการเรียนรู้ อย่างเช่น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชนหรือห้องสมุด สามารถเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ประชาชนผู้เรียนอ่านเขียน มาฝึกการอ่านเขียนเพื่อไม่ให้ลืมหนังสือ

2 กิจกรรมการศึกษานอกระบบสายสามัญที่เทียบเท่าระดับประถมและมัธยมศึกษา กิจกรรมนี้ใช้แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

2.1 ใช้เป็นสถานที่พบกลุ่ม ในกิจกรรมการศึกษานอกระบบสายสามัญที่เทียบเท่าระดับชั้นต่างๆ นั้นต้องมีการพบปะระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนเป็นระยะๆ เช่น ทุกสัปดาห์ วิทยากรผู้จัดอาจจะขอใช้สถานที่ของแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนเป็นสถานที่พบกลุ่ม เช่นที่โรงเรียนในชุมชน ที่วัด ฯลฯ

2.2 ใช้วิทยากรจากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนบางแห่ง เช่น โรงเรียน ห้องสมุดประชาชน มีครูและเจ้าหน้าที่ที่อาจจะมาช่วยเป็นวิทยากรในการเรียนการสอนได้

2.3 เป็นแหล่งในการค้นคว้าหาความรู้ แหล่งการเรียนรู้ เช่น ห้องสมุดที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน หน่วยงานต่างๆ ในท้องถิ่น สามารถเป็นสถานที่ที่ผู้เรียนมาค้นคว้าหาข้อมูลความรู้เพื่อประโยชน์ในการศึกษา

2.4 เป็นสื่อในการเรียนรู้ แหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุที่มีอยู่ในชุมชนสามารถนำมาเป็นสื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนในระดับชั้นต่างๆ ได้

3.6.2 การศึกษานอกระบบด้านทักษะอาชีพ

การศึกษานอกระบบด้านทักษะอาชีพ ประกอบด้วย การฝึกอาชีพพระยะสั้น การฝึกอาชีพพระยะยาว การฝึกอาชีพแบบกลุ่มสนใจ การฝึกอาชีพในลักษณะต่างๆ ได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนในลักษณะดังนี้

1. ใช้เป็นสถานที่ฝึกอบรม การฝึกอบรมโดยขอใช้สถานที่ของแหล่งการเรียนรู้ เช่น ที่วัด โรงเรียน สถานประกอบการในชุมชน เป็นต้น

2. ใช้เป็นสถานที่ศึกษาดูงาน การฝึกอบรมวิชาชีพ ในบางวิชาอาจจะใช้ดูงานเช่น การฝึกอบรมด้านการเกษตร สถานที่ดูงานอาจจะเป็นบ่อเลี้ยงปลา ไร่เกษตร เป็นต้น

3. ขอใช้วิทยากรของแหล่งการเรียนรู้ ในการฝึกอบรมวิชาชีพในหลายสาขาวิชาได้แก่ ประชาชน นอกจากจะใช้วิทยากรที่เกี่ยวข้องแล้ว อาจจะใช้วิทยากรจากสถานศึกษาหรือจากสถานประกอบการ เป็นต้น

4. ใช้เป็นสื่อหรือวัสดุในการฝึกวิชาชีพ การฝึกวิชาชีพในหลายสาขาวิชา อาจื่อนำทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเป็นวัสดุฝึก เช่น ไม้ไผ่ ยางพารา ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน

3.6.3 การศึกษานอกระบบด้านการให้ข่าวสารข้อมูลและความรู้ทั่วไปเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต การศึกษาประเภทนี้ได้แก่การเชิญวิทยากรจากภายในและภายนอกชุมชนมาให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เช่น ด้านสุขภาพ ด้านกฎหมาย ด้านการเมือง เป็นต้นการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบประเภทนี้ใช้ประโยชน์จากแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนในลักษณะดังต่อไปนี้

1. ใช้เป็นสถานที่ในการจัดฝึกอบรม ในการให้ความรู้เรื่องที่เกี่ยวข้องชีวิต เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนนั้นอาจจะจัดโดยใช้ศาลาวัด ขอใช้ห้องประชุม โรงเรียน ฯลฯ

2. ใช้เป็นสถานที่ดูงาน เช่น ประชาชนในหมู่บ้าน กับ เจ้าหน้าที่ผู้จัดการอบรมอาจื่อนำผู้เข้ารับอบรมมาศึกษาดูงานเพื่อให้ได้แนวทางไปปฏิบัติ

3. ใช้เป็นสื่อหรือวัสดุประกอบการอบรม ทรัพยากรในชุมชนสามารถนำมาประกอบการเรียนการสอนได้

4. ใช้เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เช่น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน/ชุมชน ห้องสมุดประชาชนประจำอำเภอ ห้องสมุดประชาชนประจำจังหวัด เป็นต้น

3.7 การบริหารจัดการศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

อำเภอสมเด็จ

อำเภอสมเด็จขึ้นการปกครองกับอำเภอสหพันธ์ โดยแยกตัวออกจากตำบลหนองแวง เมื่อปีพุทธศักราช 2520 ปัจจุบันอำเภอสมเด็จแบ่งการปกครองออกเป็น 8 ตำบล การปกครองส่วนภูมิภาคอำเภอสมเด็จแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 8 ตำบล 94 หมู่บ้าน

1. สมเด็จ (Somdet)	10 หมู่บ้าน	5. หมู่ม่น (Mu Mon)	11 หมู่บ้าน
2. หนองแวง (Nong Waeng)	16 หมู่บ้าน	6. ผาเสวย (Pha Sawoei)	11 หมู่บ้าน
3. แสงบาดาล (Saeng Badan)	15 หมู่บ้าน	7. ศรีสมเด็จ (Si Somdet)	8 หมู่บ้าน
4. มหาไชย (Maha Chai)	10 หมู่บ้าน	8. ลำห้วยหลวง (Lam Huai Lua)	10 หมู่บ้าน

การปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอสมเด็จประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 9 แห่ง ได้แก่

1. เทศบาลตำบลสมเด็จ ครอบคลุมพื้นที่บางส่วนของตำบลสมเด็จ
2. องค์การบริหารส่วนตำบลสมเด็จ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลสมเด็จ (เฉพาะนอกเขตเทศบาลตำบลสมเด็จ)
3. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองแวง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหนองแวงทั้งตำบล
4. องค์การบริหารส่วนตำบลแสงบาดาล ครอบคลุมพื้นที่ตำบลแสงบาดาลทั้งตำบล
5. องค์การบริหารส่วนตำบลมหาไชย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลมหาไชยทั้งตำบล
6. องค์การบริหารส่วนตำบลหมู่ม่น ครอบคลุมพื้นที่ตำบลหมู่ม่นทั้งตำบล
7. องค์การบริหารส่วนตำบลผาเสวย ครอบคลุมพื้นที่ตำบลผาเสวยทั้งตำบล
8. องค์การบริหารส่วนตำบลศรีสมเด็จ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลศรีสมเด็จทั้งตำบล
9. องค์การบริหารส่วนตำบลลำห้วยหลวง ครอบคลุมพื้นที่ตำบลลำห้วยหลวงทั้งตำบล

ที่มา : <http://th.wikipedia.org/wiki> สืบค้นเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม 2553

การบริหารจัดการ

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ มีโครงสร้างระบบการบริหารและการจัดการที่มีความยืดหยุ่นและคล่องตัวสูง มีพัฒนาการอย่างต่อเนื่องในเรื่องของการจัดการองค์ความรู้เนื่องจากผู้บริหารงานมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล นำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในหน่วยงานและให้บริการประชาชน กำกับดูแลนิเทศติดตามผลการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทั้ง 8 ตำบล ประสานงานการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยร่วมกับภาคีเครือข่ายในการจัดและส่งเสริมการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและคอบยกระตุ้นส่งเสริมสนับสนุนเพื่อขยายบริการความรู้หรือการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องและมีการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายทั่วถึงและต่อเนื่อง ทำให้ หน่วยงานเป็นที่รู้จักของประชาชน

งบประมาณ

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ ได้รับการจัดสรรงบประมาณจากสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย แบ่งเป็นงบบุคลากร ในส่วนของค่าตอบแทนครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นงบอุดหนุนที่ได้รับจัดสรรตามค่าใช้จ่ายรายหัว ตามเลขบัตรประจำตัวประชาชน 13 หลักของนักศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและงบประมาณที่ทาง สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกาฬสินธุ์ จัดสรรเพื่อใช้ในการดำเนินงานการจัดการศึกษาต่อเนื่อง กิจกรรมส่งเสริมจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต โครงการจัดกระบวนการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการรู้หนังสือและการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

ที่ตั้ง กศน.อำเภอสมเด็จ

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ มีสำนักงานบนที่ดินสาธารณะวัดรังสีชัชวาล มีเนื้อที่ทั้งสิ้น จำนวน 4 ไร่ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาล ถนนถีนานนท์ ซอยบริหารเกษตร ตำบลสมเด็จ อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ 46150 โทรศัพท์ 043 – 861652 ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดกาฬสินธุ์ ห่างจากจังหวัดกาฬสินธุ์ ตามทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 213 ระยะทาง 40 กิโลเมตร

บทบาทและอำนาจหน้าที่ของศูนย์การศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

อำเภอสวมเตีจ

จัดการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

- (1) ส่งเสริม สนับสนุน และประสานภาคีเครือข่าย เพื่อการจัดการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- (2) ดำเนินการตามนโยบายพิเศษของรัฐบาลและงานเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ
- (3) จัดส่งเสริม สนับสนุนและประสานงานการจัดการศึกษา โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพื้นที่
- (4) จัด ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น
- (5) วิจัยและพัฒนาคุณภาพหลักสูตร สื่อ กระบวนการเรียนรู้ และมาตรฐานการศึกษาจากระบบ
- (6) ดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน การเทียบโอนความรู้และประสบการณ์
- (7) กำกับ ดูแล ตรวจสอบ นิเทศภายใน ติดตามประเมินผลและรายงานผลการดำเนินงานการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- (8) พัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- (9) ระดมทรัพยากรเพื่อใช้ในการจัด และ พัฒนาการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- (10) ดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ให้สอดคล้องกับระบบหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนด
- (11) ปฏิบัติงานอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

ภาพที่ 2.3 โครงสร้างการบริหาร ศูนย์ กศน.อำเภอสมเด็จ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นิพนธ์ คำเนินผล (2542:137-141) ได้ศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ จังหวัดหนองคาย พบว่า

1. การดำเนินการจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านจัดการศึกษาสายสามัญมีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก การดำเนินงานมีค่าเฉลี่ยมาก คือการเตรียมความพร้อมของผู้ให้บริการ การรายงานผลการดำเนินงานต่อหน่วยงานเป็นระบบสม่ำเสมอ ประสานความร่วมมือระหว่างเครือข่ายการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อกำหนดสถานที่เรียนสะดวก และเหมาะสม

2. การดำเนินการจัดกิจกรรม ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านจัดการศึกษาสายอาชีพมีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย คือการขาดการจัดทำแผนงาน/โครงการเสนอเข้าแผนพัฒนาตำบล เพื่อของบประมาณจาก อบต. และกำหนดหลักสูตรวิชาไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มเป้าหมาย

3. การดำเนินงานการจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านจัดการศึกษาตามอัธยาศัย มีสภาพการดำเนินงาน อยู่ในระดับปานกลาง มีปัญหาในระดับมาก คือความล่าช้าของเอกสาร สิ่งพิมพ์ต่อการให้บริการ

สมเดช มาตรีพงษ์ (2542:122-123) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่มีต่อบทบาทที่เป็นจริง และบทบาทที่คาดหวังของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยพบว่า บทบาทที่เป็นจริงโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง บทบาทที่คาดหวังอยู่ในระดับมาก สรุปได้ว่าในบทบาทที่เป็นจริง ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอและครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีบทบาทการให้คำปรึกษาแนะนำมากที่สุด รองลงมาคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การประเมินผลและสรุปผลการปฏิบัติงาน การประสานงานเครือข่าย การสำรวจข้อมูล การจัดทำแผนงานและโครงการและการประชาสัมพันธ์ ส่วนบทบาทที่คาดหวังพบว่า ความคาดหวังของครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การให้คำปรึกษาแนะนำ มากที่สุด รองลงมาคือ การประสานงานเครือข่าย การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดทำแผนงานและโครงการ การสำรวจข้อมูล การบริหารจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน การประเมินผล และการประชาสัมพันธ์

ภัทรพล มหาจันทร์ (2545:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาประสิทธิผลของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทางการศึกษานอกระบบ : อนาคตภาพจากการประยุกต์โมเดลสมการ โครงสร้างและการสนทนากลุ่ม พบว่า

1. ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของศูนย์การเรียนรู้ทั้งในสภาพปัจจุบันและสภาพอนาคตที่สำคัญ ได้แก่ การรับรู้บทบาทด้านการจัดการศึกษานอกระบบ โรงเรียน พหุติกรรมภาวะผู้นำแบบมุ่งงานและความผูกพันต่อองค์กร

2. การวิเคราะห์โครงสร้างศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดีเด่น และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทั่วไป พบว่าส่วนใหญ่มีความสอดคล้องกลมกลืน โดยมีปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรง ได้แก่ แรงจูงใจในการปฏิบัติงาน การรับรู้บทบาทการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน ทั้งนี้ปัจจัยที่เป็นข้อแตกต่างระหว่างโมเดลสมการ โครงสร้างในสภาพปัจจุบันและอนาคตได้แก่ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและระดับการศึกษาของคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3. จากการศึกษาด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ พบว่า ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนดีมีความพร้อมไปด้วยอาคารสถานที่ และบุคลากร คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีอุดมการณ์และอุทิศตนเพื่อการศึกษา หากแต่สภาพการดำเนินงานยังเป็นด้วยความยากลำบากเนื่องจากขาดแคลนงบประมาณ

4. อนาคตของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ควรมีการถ่ายโอนอำนาจการดำเนินงานการศึกษา นอกระบบ โรงเรียนเป็นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาล อบต. เพื่อให้มีงบประมาณเป็นของตนเอง และคณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนควรได้รับการถ่ายทอดความรู้ฝึกอบรม ศึกษาดูงาน พร้อมทั้งพัฒนาทักษะในการบริหารจัดการ เพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้ตอบสนองความต้องการของประชาชน สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในชุมชน สร้างความหลากหลายในการเรียนรู้ สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน พร้อมทั้งกำหนดทิศทางการพัฒนาที่ชัดเจนของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

นันทนา อุ่นเจริญ (2542:บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมหาสารคาม พบว่า

1. สภาพศูนย์การเรียนรู้ชุมชนส่วนใหญ่เป็นอาคารชั่วคราว สามารถใช้งานได้ดี ดำเนินการสร้างโดยองค์การบริหารส่วนตำบล ลักษณะเป็นอาคารโล่ง ไม่แบ่งเป็นห้อง ๆ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนมีวัตถุประสงค์ที่จำเป็นต่อการจัดการเรียนการสอนเพียงพอ ยกเว้นตู้เก็บเอกสารส่วนใหญ่มีไม่เพียงพอ มีการจัดเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ไว้ใช้ในการเรียนการสอน มีการจัดระบบสื่อการเรียนการสอนให้เป็นหมวดหมู่และรักษาให้ใช้งานได้ตลอดเวลา นอกจากนั้นยังมีการจัดทำทะเบียนครุภัณฑ์และมีการจัดทำศูนย์ข้อมูลชุมชนด้วย การประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กระทำโดยการทำหนังสือแจ้งเป็นส่วนใหญ่ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนได้รับความช่วยเหลือจากชุมชนด้านอาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ และด้านงบประมาณ และมีการประสานงานกับองค์กรต่าง ๆ อีกทั้งยังมีการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชนด้วย

2. ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชน สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมหาสารคาม ทั้งโดยภาพรวมและเป็นรายค้ำอยู่ในระดับมาก

3. ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ครูศูนย์การเรียนชุมชน และนักศึกษาการศึกษานอกโรงเรียน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชน สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดมหาสารคาม ทั้งโดยภาพรวมและรายค้ำอยู่ในระดับปานกลาง

4. ผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และครูศูนย์การเรียนชุมชน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานของศูนย์การเรียนชุมชน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยผู้บริหารศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ มีความคิดเห็นมากกว่าปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล และครูศูนย์การเรียนชุมชน และปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลมีความคิดเห็นมากกว่าครูศูนย์การเรียนชุมชน

ประยูร ผ่องอำไพ (2544:100) ได้ศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครูประจำกลุ่ม การศึกษานอกโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าครูยังจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแบบเรียน เนื้อหาวิชาการมากกว่าให้ผู้เรียนทำกิจกรรม โดยเน้นกระบวนการที่สอดคล้องกับแผนที่จัดทำไว้ ครูขาดความรู้ความเข้าใจ แนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ไม่มีทักษะในการเขียนแผน และการกำหนดแผนเนื่องจากในการฝึกอบรมให้ความรู้และได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้องเพียงบางส่วน

สุกฤตา จันทรวิมล (2545:บทคัดย่อ) พบว่าการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาเพื่อสร้างความมีส่วนร่วมกันในการเป็นเจ้าของ ร่วมพัฒนา ร่วมดำเนินงานจัดการศึกษา สร้างแหล่งศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี และการดำเนินการจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในท้องถิ่น การจัดระบบการบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครูศูนย์การเรียนชุมชนจะต้องมีทักษะและประสบการณ์ในการจัดบริการสื่อ

ศุภกัษร พรหมมูล(2542 :บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ สื่อสารของครูประจำศูนย์การเรียนชุมชน สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่นก่อนการใช้สื่อการเรียนการสอนครูจะต้องเตรียมตัว โดยการศึกษาเนื้อหาจากบทเรียนและเตรียมสื่อให้พร้อมพบว่า ครูควรเตรียมการสอนให้พร้อมระดับปานกลาง

สำนักบริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน (2547: 10-14) กำหนดโครงสร้างและองค์ประกอบของศูนย์การเรียนชุมชน ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานท้องถิ่นในชุมชนควรมีส่วนในการบริหารจัดการศึกษาสนับสนุนจัดหา สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อ พัฒนาบุคลากร ควบคุม นิเทศติดตามผล สรุปรายงาน ประสานงานเครือข่ายในชุมชนนั้น และชุมชนอื่น ๆ ให้ทุก

ภาคส่วนมีส่วนร่วมกันจัดกิจกรรม เพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต เป็นแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียน ส่วน ชุมชน/เครือข่าย มีส่วนร่วมในการจัดการ ศรช.

อัยญา บัวบุญ (2544: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขตการศึกษา 11 พบว่าสภาพปัญหาการที่ผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นเครือข่ายไม่ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร เนื่องจากยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และความสำคัญของการจัดกิจกรรมการศึกษา จากการศึกษาที่พบเช่นเดียวกัน บุคลากรและงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรม ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์ กศน. อำเภอสมเด็จ มีบุคลากรที่เพียงพอ แต่ขาดทักษะในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรบ่อยซึ่งสอดคล้องกับ อัยญา บัวบุญ (2544 : 85-88) ซึ่งสรุปได้ว่า ปัญหาในการจัดกิจกรรมการศึกษาของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ได้บุคลากรโยกย้าย เปลี่ยนแปลงบ่อย มีงานมากจัดกิจกรรมการศึกษาไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ต่อเนื่องทั่วถึง ขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณ การประสานงานกับเครือข่ายไม่สม่ำเสมอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ดูแล ไม่เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาหรือติดตามจัดสรรงบประมาณให้

ศุภกัษร พรหมมูล(2542 :บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ สื่อสารของครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่นก่อนการใช้สื่อการเรียนการสอนครูจะต้องเตรียมตัว โดยการศึกษาเนื้อหาจากบทเรียนและเตรียมสื่อให้พร้อมพบว่า ครูควรเตรียมการสอนให้พร้อมระดับปานกลาง

จากการศึกษา เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้สรุปได้ว่า การจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนพบว่ามืองค์ประกอบหลายประการต่อการจัดการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อการศึกษาต่อเนื่อง ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารและจัดการศึกษา และผู้รับบริการ โดยการจัดการกิจกรรมการศึกษาให้เป็นที่ยอมรับของชุมชน สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งผู้ศึกษาได้นำมาศึกษาในครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการอย่างเหมาะสมและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อศึกษาการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้ศึกษาได้กำหนดขั้นตอนของการศึกษามีดังต่อไปนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่ทำการศึกษา คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ คือ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลสมเด็จ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลหนองแวง ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลหม่มน ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลศรีสมเด็จ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลแข่งบาดาล ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลมหาไชย ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลผาเสวย และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตำบลคำห้วยหลัว รวมทั้งสิ้น 8 แห่ง

1.1 ประชากร (Population) สำหรับการศึกษานี้ประกอบด้วย

1.1.1 ผู้จัดบริการการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

1) ผู้อำนวยการศูนย์ ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ 34 คน 2) คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 40 คน 3) ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8 คน รวม 82 คน

1.1.2 ผู้รับบริการการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

1) นักศึกษา หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มาใช้บริการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 8 แห่ง ของ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ ในภาคเรียนที่ 2/2552 1,706 คน รวมทั้งสิ้น 1,788 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) การศึกษาครั้งนี้ ทำการศึกษาจากประชากร โดยได้มาจากการเปิดตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด 2540:40) โดยการสุ่มอย่างง่าย ประกอบด้วย ผู้จัดบริการการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการศูนย์ ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ 30 คน 2) คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 36 คน 3) นายกองกิจการบริหารส่วนตำบลเนื่องจากมีจำนวนน้อยขอเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 8 คน ที่เหลือสุ่มตามสัดส่วนจำแนกตามสถานที่ ผู้รับบริการการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 1. นักศึกษา หลักสูตรการศึกษาระดับพื้นฐาน ที่มาใช้บริการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 8 แห่ง ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ ในภาคเรียนที่ 2/ 2552 โดยการสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วน จำนวน 313 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ลักษณะเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยผู้ศึกษาพัฒนาขึ้น ตามแนวคิดกรอบมาตรฐานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งได้กำหนดในกรอบแนวคิดของการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเลือกตอบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของ ศรช. มีลักษณะเลือกตอบ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบสอบถามกำหนดมาตราส่วน 5 ระดับ มีเกณฑ์การให้แต่ละระดับ ดังนี้

5	หมายถึง	การดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด
4	"	การดำเนินงานอยู่ในระดับมาก
3	"	การดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง
2	"	การดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย
1	"	การดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2.2 การสร้างเครื่องมือ

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการศึกษาตามขั้นตอนดังนี้

2.2.1 ศึกษาทฤษฎีแนวคิด ที่เกี่ยวกับการศึกษา เอกสาร ตำรา และวิทยานิพนธ์ที่

เกี่ยวข้องมากำหนดขอบเขตเนื้อหาให้ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา ตามสภาพปัจจุบัน ปัญหาการจัดการและการรับบริการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ในด้านผลผลิต ด้านกระบวนการและ ด้าน ปัจจัย รวมทั้งศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถาม จากหนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาสร้าง เป็นเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีอาจารย์ที่ปรึกษางานค้นคว้าอิสระเป็นผู้ให้คำปรึกษา

2.2.2 นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 2.1.1 มาสร้างแบบสอบถาม โดยสร้างให้สอดคล้อง ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.2.3 สร้างแบบสอบถามนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อขอ คำชี้แนะตรวจสอบ ภาษา ความตรง และวิเคราะห์ข้อคำถามแก้ไขให้เหมาะสมพิจารณาตรวจสอบในด้านเนื้อหา ข้อคำถาม ภาษา ความเที่ยงตรงเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความเหมาะสม

2.2.4 นำแบบสอบถาม เสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ตรวจสอบความตรงของ เนื้อหา (Content Validity)

2.2.5 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วฉบับสมบูรณ์ ขอความเห็นชอบจาก อาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าอิสระต่อไป

2.3 คุณภาพของเครื่องมือ

2.3.1 ผู้ศึกษาได้ดำเนินการเพื่อตรวจสอบด้านต่าง ๆ ดังนี้ หาความตรง (Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบในด้านความตรงของเนื้อหา (Content Validity) ได้ค่า (IOC) ระหว่าง 0.6-1.00

2.3.2 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้ (Tryout) เพื่อ ตรวจสอบวิเคราะห์หาค่าความเที่ยง (Reliability) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างในการทดลอง จำนวน 31 คน ที่มีลักษณะคล้ายกลุ่มตัวอย่างแล้วนำมาหาค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยง โดยใช้สูตรของ Cronbach'alpha Coefficient ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงของเครื่องมือทั้งชุด เท่ากับ 0.98

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

3.1 ผู้ศึกษาทำหนังสือ ขอความอนุเคราะห์ไปยังผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกกระบวน และการศึกษตามอัชชาศัยอำเภอสมเด็จ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล และขอความร่วมมือจาก กลุ่มตัวอย่าง ผู้จัดบริการ ในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนและผู้รับบริการการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

3.2 ส่งแบบสอบถามและนัดหมายกำหนดวันคืน โดยผู้ศึกษาเก็บแบบสอบถามคืนด้วย ตนเอง

3.3 ผู้ศึกษารวบรวมแบบสอบถาม ตรวจสอบความถูกต้อง เพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษา ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

ตอนที่ 1 คำถามข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ นำเสนอในรูปตารางประกอบ และเสนอเป็นความเรียง

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของ สรช. วิเคราะห์โดยการหาค่าความถี่ คำนวณค่าร้อยละ นำเสนอในรูปตารางประกอบ และเสนอเป็นความเรียง

แบบสอบถามตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการจัดการศูนย์การเรียนชุมชนตามความ ทำการวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เปรียบเทียบการจัดการศูนย์การเรียนชุมชน จำแนกตามที่ตั้ง ใช้การทดสอบค่าที (t-test) และนำเสนอในรูปตารางประกอบสรุปเป็นรายชื่อ รายนาม และเสนอเป็นความเรียง

การแปลผลการวิเคราะห์

ในการแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้แปลผลตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1) ระดับการดำเนินงานศูนย์การเรียนชุมชน พิจารณาตามเกณฑ์ตัดสินผลการวิเคราะห์ ดังนี้

5 หมายถึง มีระดับดำเนินงานมากที่สุด

4 หมายถึง มีระดับดำเนินงานมาก

3 หมายถึง มีระดับดำเนินงานปานกลาง

2 หมายถึง มีระดับดำเนินงานน้อย

1 หมายถึง มีระดับดำเนินงานน้อยที่สุด

2) การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้ใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อศึกษาระดับการจัดการศูนย์การเรียนชุมชนผู้ศึกษาได้กำหนดเกณฑ์การแปลความ (บุญชม ศรีสะอาด 2543:100) ดังนี้

4.51 - 5.00 แปลความว่า มีการจัดการอยู่ในระดับ มากที่สุด

3.51 - 4.50 แปลความว่า มีการจัดการอยู่ในระดับ มาก

2.51 - 3.50 แปลความว่า มีการจัดการอยู่ในระดับ ปานกลาง

1.51 - 2.50 แปลความว่า มีการจัดการอยู่ในระดับ น้อย

1.00 - 1.50 แปลความว่า มีการจัดการอยู่ในระดับ น้อยที่สุด

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ ผู้ศึกษาได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับดังนี้

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานตามสถานที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของผู้ตอบแบบสอบถาม
2. ผลการวิเคราะห์การดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ
3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ ตามสถานที่ตั้งของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน คือที่อยู่ในเขตที่ทำการ อปท. กับนอกเขตที่ทำการ อปท.

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานตามสถานที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนศูนย์การเรียนรู้ชุมชนตามสถานที่ตั้ง

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน		
ในเขตที่ทำการ อปท.	2	25.00
นอกเขตที่ทำการ อปท.	6	75.00
รวม	8	100

จากตารางที่ 4.1 จำนวนทั้งหมดเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ตั้งในเขตที่ทำการ อปท. ร้อยละ 25.00 และศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ตั้งนอกเขตที่ทำการ อปท. ร้อยละ 75.00

ตารางที่ 4.2 แสดงกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

ที่ตั้งศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
ในเขตที่ทำการ อปท.	78	24.92
นอกเขตที่ทำการ อปท.	235	75.08
รวม	313	100

จากตารางที่ 4.2 พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเป็นศูนย์การเรียนรู้ชุมชนที่ตั้งในเขตที่ทำการ อปท. ร้อยละ 24.92 ที่มีที่ตั้งนอกเขตที่ทำการ อปท. เป็นเพศหญิงร้อยละ 75.08

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ ในภาพรวมและรายข้อ ดังนี้

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ ในภาพรวม

การดำเนินงาน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการผลิต	3.16	0.61	ปานกลาง
2. ด้านกระบวนการ	3.42	0.50	ปานกลาง
3. ด้านการปัจจัย	3.37	0.56	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.31	0.40	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.3 พบว่าการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านกระบวนการ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยคือ ด้านการผลิต

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์
 การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ ด้านผลผลิต
 จำแนกเป็นรายชื่อ

ด้านผลผลิต	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระบบ และมี ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.10	0.84	ปานกลาง
2. มีความสามารถในการสื่อสารทั้งการฟัง การอ่าน การ พูดและ การเขียน	3.14	0.78	ปานกลาง
3. มีทักษะในการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ	3.13	0.87	ปานกลาง
4. มีความสามารถในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ	3.06	0.84	ปานกลาง
5. มีความกระตือรือร้น สนใจใฝ่รู้ และมีความอดทน	3.09	.084	ปานกลาง
6. มีการนำทักษะอื่นมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานเพิ่มเติม	3.19	1.01	ปานกลาง
7. มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อตรวจสอบค่าใช้จ่ายเป็นประจำ	3.18	0.77	ปานกลาง
8. มีการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ	3.14	.071	ปานกลาง
9. มีการแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อหา เทคโนโลยีที่เหมาะสม ช่วยลดการใช้พลังงาน ลดการลงทุน และ เพิ่มรายได้	3.13	.086	ปานกลาง
10. มีการแนะนำ ส่งเสริม ให้ผู้อื่นประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับ พื้นที่	3.20	10.2	ปานกลาง
11. มีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างบทบาทและการมีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์พลังงาน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.21	0.90	ปานกลาง
12. มีการเผยแพร่ข่าวสารด้านการอนุรักษ์พลังงานให้ในรูปแบบ ต่าง ๆ	3.02	0.90	ปานกลาง
13. มีการนำวัสดุที่เหลือใช้มาดัดแปลงและใช้ประโยชน์ใหม่อย่าง ปลอดภัย	3.21	0.90	ปานกลาง
14. มีการคำนึงถึงประโยชน์และโทษจากการใช้สารเคมี ยาฆ่าแมลง และอื่น ๆ	3.15	1.07	ปานกลาง
15. มีการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.03	0.74	ปานกลาง

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

ด้านผลผลิต	\bar{X}	S.D.	แปลผล
16. มีการจัดสภาพบ้านเรือนให้สะอาดเรียบร้อยน่าอยู่ ร่มรื่น	3.23	0.90	ปานกลาง
17. มีการเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรม ประเพณี ในชุมชน	3.29	0.74	ปานกลาง
18. มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน	3.15	0.88	ปานกลาง
19. มีการประยุกต์ศิลปวัฒนธรรมใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม	3.17	0.86	ปานกลาง ปานกลาง
20. มีการพัฒนาและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่ง เรียนรู้	3.16	0.90	ปานกลาง
21. มีการนำผลงานของบุคคล / ภูมิปัญญามาเป็นต้นแบบในการ เรียนรู้	3.16	0.84	ปานกลาง
22. มีความภาคภูมิใจที่เป็นคนไทยและมีศิลปะและวัฒนธรรมที่ เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น	3.23	0.81	ปานกลาง
23. มีการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ ตรวจสอบสุขภาพประจำปี	3.22	0.80	ปานกลาง
24. มีการจัดกิจกรรมสร้างครอบครัวอบอุ่น	3.32	0.95	ปานกลาง
25. มีการจัดกิจกรรมป้องกันสารเสพติด	3.29	0.79	ปานกลาง
26. มีการจัดกิจกรรมเสริมวิถีประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	3.23	0.86	ปานกลาง
27. มีส่วนร่วมในการประชุม วางแผนในชุมชน	3.15	0.81	ปานกลาง
28. มีการร่วมกิจกรรมคุณธรรม จริยธรรม ในชุมชน	3.01	0.83	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.16	0.61	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.4 พบว่าการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนด้านผลผลิตในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีระดับการดำเนินการสูงกว่าด้านอื่นๆ ได้แก่ มีการจัดกิจกรรมสร้างครอบครัวอบอุ่น ส่วนข้อที่มีระดับการดำเนินการน้อยคือ มีการร่วมกิจกรรมคุณธรรม จริยธรรม ในชุมชน

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์
การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ ด้านกระบวนการ
จำแนกเป็นรายชื่อ

ด้านกระบวนการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. มีการประเมินระดับความรู้ผู้รับบริการก่อนจัดกิจกรรม	3.02	0.87	ปานกลาง
2. มีการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้รับบริการเป็นรายบุคคล	3.31	0.74	ปานกลาง
3. มีวิธีการที่หลากหลายโดยคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะตัวผู้รับบริการ	3.37	0.61	ปานกลาง
4. มีการฝึกให้ผู้รับบริการรู้จักคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาและตัดสินใจด้วยตนเอง	3.39	0.72	ปานกลาง
5. มีการเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน	3.56	0.90	มาก
6. มีการมอบหมายงานเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน	3.44	0.80	ปานกลาง
7. เปิดโอกาสให้ผู้รับบริการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง	3.31	0.63	ปานกลาง
8. มีการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ	3.51	0.81	มาก
9. มีการส่งเสริมและชี้แนะแนวทางให้ผู้รับบริการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง	3.52	0.93	มาก
10. มีการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้รับบริการได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง	3.54	0.93	มาก
11. มีการสร้างบรรยากาศและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อ ประสบการณ์ และแหล่งข้อมูลเพื่อให้ผู้รับบริการเกิดการเรียนรู้	3.61	0.96	มาก
12. มีการนำเทคโนโลยี สื่อ และวิธีการใหม่ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน	3.41	0.80	ปานกลาง
13. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการเรียน	3.56	0.91	มาก
14. มีการประเมินผลโดยสอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียน	3.37	0.77	ปานกลาง
15. มีการจัดทำข้อตกลงร่วมกับภาคีเครือข่าย	3.45	0.64	ปานกลาง
16. มีการกำหนดแนวทางการดำเนินการร่วมกับภาคีเครือข่าย	3.28	0.80	ปานกลาง

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ด้านกระบวนการ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
17. มีคณะกรรมการบูรณาการระดับพื้นที่มาทำงานด้านการศึกษา	3.43	0.77	ปานกลาง
18. ภาตติเครือข่ายสนับสนุนบุคลากรร่วมกับ ศูนย์ กสน. สมเด็จพระ	3.35	0.91	ปานกลาง
19. มีการนำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันเกี่ยวกับ กลุ่มเป้าหมาย	3.48	0.77	ปานกลาง
20. มีบริการการอ่าน การให้ยืม-คืนสื่อ	3.44	0.87	ปานกลาง
21. มีการนำความรู้จากชุมชนมาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น	3.52	0.90	มาก
22. มีการบริการสื่อและจัดกิจกรรมความรู้เคลื่อนที่อย่าง สม่ำเสมอ	3.21	0.84	ปานกลาง
23. มีการให้บริการความรู้ทางวิทยุชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	3.45	0.75	ปานกลาง
24. มีการให้บริการความรู้ทางหอกระจายข่าวอย่างสม่ำเสมอ	3.30	0.76	ปานกลาง
25. มีการบริการสืบค้น หาคำรู้ทางInternet	3.33	0.73	ปานกลาง
26. มีการให้บุคลากรในสังกัดศึกษาต่อเพื่อพัฒนาตนเองอย่าง สม่ำเสมอ	3.26	0.87	ปานกลาง
27. มีการประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับบุคลากร	3.51	0.91	มาก
28. มีการส่งเสริมบุคลากรพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้อย่าง สม่ำเสมอ	3.54	1.05	มาก
29. มีการศึกษาดูงานเกี่ยวกับกิจกรรมของ สรช. ของ คณะกรรมการสรช.และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง	3.39	0.96	ปานกลาง
30. มีการให้คำแนะนำ ปรึกษา ในการทำกิจกรรมของบุคลากร	3.51	1.04	มาก
31. มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของสรช.แก่ คณะกรรมการ สรช.และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง	3.39	1.00	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.42	0.50	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.5 พบว่าการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนด้านกระบวนการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ระดับการดำเนินการสูงกว่าข้ออื่นๆ ได้แก่ มีการสร้างบรรยากาศและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อ ประสพการณ์

และแหล่งข้อมูลเพื่อให้ผู้รับบริการเกิดการเรียนรู้ ส่วนข้อที่มีระดับการดำเนินการน้อยคือ มีการประเมินระดับความรู้ผู้รับบริการก่อนจัดกิจกรรม

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ ด้านปัจจัยจำแนกเป็นรายชื่อ

ด้านปัจจัย	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ตั้งอยู่ในชุมชนที่สะดวกและปลอดภัยแก่ผู้ใช้บริการ	3.48	0.78	ปานกลาง
2. มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงามทั้งภายใน และภายนอก	3.66	0.71	มาก
3. มีพื้นที่ที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม	3.35	0.63	ปานกลาง
4. สามารถเก็บสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนได้อย่าง ปลอดภัย	3.48	0.87	ปานกลาง
5. มี ครู ทรช. ปฏิบัติงานประจำ โดยมีหลักฐานการปฏิบัติงาน	3.49	0.81	ปานกลาง
6. มีเครือข่ายในชุมชนร่วมเป็นผู้ดูแลให้บริการ	3.51	0.80	มาก
7. มีคณะกรรมการร่วมจัดกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	3.30	0.84	ปานกลาง
8. มีอาสาสมัคร/องค์กรนักศึกษาสนับสนุนการปฏิบัติงาน	3.41	0.76	ปานกลาง
9. มีแบบเรียน คู่มือ ชุดการเรียนรู้ ให้บริการนักศึกษาอย่าง เพียงพอ	3.84	1.48	มาก
10. มีหนังสือ/วารสาร เอกสาร/สิ่งพิมพ์อื่น ๆ บริการนักศึกษา อย่างเพียงพอ	3.31	0.81	ปานกลาง
11. มีสื่อโทรทัศน์เพื่อการเรียนทางไกล ETV สื่อชุดการเรียน อิเล็กทรอนิกส์ เช่น เทป CD, VCD, DVD บริการนักศึกษา อย่างเพียงพอ	3.54	0.80	มาก
12. มีระบบอินเทอร์เน็ตสำหรับเรียนรู้บริการอย่างเพียงพอ	3.21	0.88	ปานกลาง
13. มีข้อมูลชุมชนที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน	3.53	1.04	มาก
14. มีทำเนียบแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา/ผู้รู้ประจำตำบล	3.40	0.83	ปานกลาง
15. มีการจัดนิทรรศการวันสำคัญ และกิจกรรมอื่น ๆ ที่ สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน	3.58	0.93	มาก
16. มีโต๊ะ – เก้าอี้/ที่นั่งสำหรับอ่าน เขียนหนังสืออย่างเพียงพอ สำหรับ	3.44	0.79	ปานกลาง

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ด้านปัจจัย	\bar{X}	S.D.	แปลผล
17. ผู้ใช้บริการมีคู่มือ/ชั้นใส่เอกสาร สื่อ อย่างเพียงพอและปลอดภัย	2.98	0.60	ปานกลาง
18. มีเครื่องพิมพ์ดีด/คอมพิวเตอร์สำหรับใช้งานอย่างเพียงพอ	3.30	0.96	ปานกลาง
19. มีชุดรับสัญญาณดาวเทียม โทรทัศน์ เครื่องเล่นเทป CD,VCD,DVD และเครื่องขยายเสียง ไว้บริการ	3.13	0.70	ปานกลาง
20. มีการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการชุมชน	3.18	0.75	ปานกลาง
21. มีการจัดเวทีประชาคมในชุมชน	3.27	0.79	ปานกลาง
22. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมอย่างทั่วถึง	3.09	0.66	ปานกลาง
23. ศูนย์ฯ สน.อำเภอ สนับสนุนงบประมาณการจัดกิจกรรมอย่างเพียงพอ	3.33	0.77	ปานกลาง
24. องค์กรบริหารส่วนตำบล สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ	3.16	0.73	ปานกลาง
25. เครือข่าย อื่นๆ สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ	3.23	0.67	ปานกลาง
เฉลี่ยรวม	3.37	0.56	ปานกลาง

จากตารางที่ 4.6 พบว่าการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนด้านปัจจัยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ ระดับการดำเนินการสูงกว่าข้ออื่นๆ ได้แก่ มีแบบเรียน คู่มือชุดการเรียนรู้ ให้บริการนักศึกษาอย่างเพียงพอ ส่วนข้อที่มีระดับการดำเนินการน้อยคือ ผู้ใช้บริการมีคู่มือ/ชั้นใส่เอกสาร สื่อ อย่างเพียงพอและปลอดภัย

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ
ในภาพรวมและรายข้อ

ตารางที่ 4.7 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จำแนกตามสถานที่ตั้ง

การดำเนินงาน	ในเขต		นอกเขต		t	p
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ด้านผลผลิต	3.24	0.67	3.14	0.59	1.461	.145
2. ด้านกระบวนการ	3.36	0.44	3.43	0.51	1.359	.176
3. ด้านปัจจัย	3.35	0.65	3.37	0.53	.373	.710
เฉลี่ยรวม	3.32	0.36	3.32	0.41	.001	.999

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยภาพรวมจำแนกตามสถานที่ตั้ง ไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้าน มี 2 ด้าน คือด้านกระบวนการและด้านปัจจัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

ตารางที่ 4.8 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์
การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ
จำแนกตามสถานที่ตั้งด้านผลผลิต

การดำเนินการ	ระดับการดำเนินการ				t	p
	ในเขต		นอกเขต			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระบบ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.18	0.86	3.07	0.83	1.065	0.288
2. มีความสามารถในการสื่อสารทั้งการฟัง การ อ่าน การ พูดและการเขียน	3.23	0.89	3.11	0.74	1.217	0.226
3. มีทักษะในการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ	3.21	0.91	3.10	0.85	1.034	0.302
4. มีความสามารถในการทำงานที่ได้รับ มอบหมายให้สำเร็จ	3.20	0.90	3.01	0.81	1.875	0.062
5. มีความกระตือรือร้น สนใจใฝ่รู้ และมีความ อดทน	3.21	0.81	3.06	0.85	1.554	0.121
6. มีการนำทักษะอื่นมาประยุกต์ใช้ในการ ปฏิบัติงานเพิ่มเติม	3.28	1.05	3.16	1.00	1.061	0.290
7. มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อตรวจสอบ ค่าใช้จ่ายเป็นประจำ	3.29	0.77	3.14	0.77	1.619	0.106
8. มีการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ	3.25	0.78	3.10	0.68	1.681	0.095
9. มีการแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงาน ภายนอก เพื่อหาเทคโนโลยีที่เหมาะสม ช่วย ลดการใช้พลังงาน ลดการลงทุน และเพิ่ม รายได้	3.31	0.91	3.07	0.83	2.434	0.015
10. มีการแนะนำ ส่งเสริม ให้ผู้อื่นประกอบอาชีพ ที่เหมาะสมกับพื้นที่	3.42	1.06	3.13	1.00	2.357	0.019
11. มีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างบทบาทและการ มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พลังงาน ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	3.29	0.96	3.18	0.87	1.038	0.300

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

การดำเนินการ	ระดับการดำเนินการ				t	p
	ในเขต		นอกเขต			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
12. มีการเผยแพร่ข่าวสารด้านการอนุรักษ์พลังงานให้ในรูปแบบต่าง ๆ	3.19	0.91	2.97	0.89	2.111	0.035
13. มีการนำวัสดุที่เหลือใช้มาดัดแปลงและใช้ประโยชน์ใหม่อย่างปลอดภัย	3.29	0.89	3.18	0.91	1.024	0.306
14. มีการคำนึงถึงประโยชน์และโทษจากการใช้สารเคมี ยาฆ่าแมลง และอื่น ๆ	3.21	1.02	3.13	1.09	0.613	0.540
15. มีการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.13	0.81	3.00	0.71	1.348	0.180
16. มีการจัดสภาพบ้านเรือนให้สะอาดเรียบร้อย น่าอยู่ ร่มรื่น	3.14	0.98	3.17	0.87	2.147	0.033
17. มีการเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรม ประเพณี ในชุมชน	3.32	0.89	3.28	0.71	0.402	0.688
18. มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน	3.34	0.98	3.08	0.84	2.338	0.021
19. มีการประยุกต์ศิลปวัฒนธรรมใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม	3.22	0.89	3.16	0.85	0.627	0.539
20. มีการพัฒนาและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้	3.31	0.98	3.10	0.86	1.870	0.064
21. มีการนำผลงานของบุคคล / ภูมิปัญญามาเป็นต้นแบบในการเรียนรู้	3.24	0.90	3.13	0.82	1.062	0.289
22. มีความภาคภูมิใจที่เป็นคนไทยและมีศิลปะ และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น	3.13	0.82	3.20	0.80	1.036	0.301
23. มีการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ ตรวจสุขภาพประจำปี	3.30	0.83	3.23	0.79	0.571	0.569
24. มีการจัดกิจกรรมสร้างครอบครัวอบอุ่น	3.18	0.90	3.32	0.97	0.104	0.917
25. มีการจัดกิจกรรมป้องกันสารเสพติด	3.31	0.82	3.31	0.78	0.721	0.471

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

การดำเนินการ	ระดับการดำเนินการ				t	p
	ในเขต		นอกเขต			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
26. มีการจัดกิจกรรมเสริมวิถีประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	3.14	0.91	3.26	0.83	1.190	0.235
27. มีการร่วมกิจกรรมคุณธรรม จริยธรรม	3.10	0.85	3.16	0.80	0.571	0.568
ในชุมชน	3.00	0.91	3.02	0.80	0.166	0.860
28. มีส่วนร่วมในการประชุม วางแผนในชุมชน						
เฉลี่ยรวม	3.24	0.67	3.13	0.59	1.461	0.145

จากตารางที่ 4.8 พบว่าดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนด้านผลผลิตระหว่างสถานที่ตั้งในเขตที่ทำการอปท.และนอกเขตที่ทำการอปท. โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันและรายชื่อด้านมีผลการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 คือ ความสามารถในการสื่อสารทั้งการฟัง การอ่าน การ พูดและการเขียน การรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรม ประเพณี ในชุมชน การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน การพัฒนาและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และส่วนร่วมในการประชุม วางแผนในชุมชน นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.9 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จำแนกตามสถานที่ตั้ง
ด้านกระบวนการ

การดำเนินการ	ระดับการดำเนินการ				t	p
	ในเขต		นอกเขต			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. มีการประเมินระดับความรู้ผู้รับบริการก่อนจัดกิจกรรม	2.96	0.97	3.04	0.84	0.807	0.420
2. มีการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้รับบริการเป็นรายบุคคล	3.09	0.74	3.38	0.73	3.362	0.001
3. มีวิธีการที่หลากหลายโดยคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะตัวผู้รับบริการ	3.35	0.63	3.38	0.61	0.301	0.764
4. มีการฝึกให้ผู้รับบริการรู้จักคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาและตัดสินใจด้วยตนเอง	3.33	0.75	3.41	0.72	0.903	0.367
5. มีการเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน	3.58	0.91	3.56	.089	0.267	0.790
6. มีการมอบหมายงานเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน	3.45	0.89	3.44	0.77	0.9811	0.922
7. เปิดโอกาสให้ผู้รับบริการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง	3.22	0.64	3.34	0.71	456	0.144
8. มีการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ	3.49	0.77	3.51	0.82	0.254	0.800
9. มีการส่งเสริมและชี้แนะแนวทางให้ผู้รับบริการค้นคว้า รวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง	3.38	1.01	3.57	0.90	1.773	0.077
10. มีการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้รับบริการได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง	3.34	0.97	3.61	0.91	2.408	0.017

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

การดำเนินการ	ระดับการดำเนินการ				t	p
	ในเขต		นอกเขต			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
11. มีการสร้างบรรยากาศและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อ ทรัพยากร และแหล่งข้อมูลเพื่อให้ผู้รับบริการเกิดการเรียนรู้	3.50	1.07	3.65	0.92	1.249	0.214
12. มีการนำเทคโนโลยี สื่อ และวิธีการใหม่ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน	3.30	0.81	3.44	0.79	1.528	0.127
13. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการเรียน	3.46	1.00	3.59	0.88	1.174	0.242
14. มีการประเมินผลโดยสอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียน	3.40	0.75	3.36	0.78	0.409	0.683
15. มีการจัดทำข้อตกลงร่วมกับภาคีเครือข่าย	3.41	0.69	3.47	0.62	0.832	0.406
16. มีการกำหนดแนวทางการดำเนินการร่วมกับภาคีเครือข่าย	3.29	0.66	3.28	0.85	0.106	0.916
17. มีคณะกรรมการบูรณาการระดับพื้นที่มาทำงานด้านการศึกษา	3.36	0.82	3.46	0.75	1.002	0.317
18. ภาคีเครือข่ายสนับสนุนบุคลากรร่วมกับศูนย์ กศน. สมเด็จพระ	3.59	1.00	3.51	0.88	0.729	0.467
19. มีการนำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย	3.45	3.45	3.49	0.77	0.458	0.647
20. มีบริการการอ่าน การให้ยืม-คืนสื่อ	3.38	0.73	3.46	0.90	0.953	0.342
21. มีการนำความรู้จากชุมชนมาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น	3.41	0.87	3.56	0.90	1.448	0.141
22. มีการบริการสื่อและจัดกิจกรรมความรู้เคลื่อนที่อย่างสม่ำเสมอ	3.25	0.92	3.19	0.81	0.575	0.566

ตารางที่ 4.9 (ต่อ)

การดำเนินการ	ระดับการดำเนินการ				t	p
	ในเขต		นอกเขต			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
23. มีการให้บริการความรู้ทางวิทยุชุมชนอย่างสม่ำเสมอ	3.40	0.85	3.47	0.72	0.757	0.450
24. มีการให้บริการความรู้ทางหอกระจายข่าวอย่างสม่ำเสมอ	3.35	0.70	3.29	0.78	0.803	0.423
25. มีการบริการสืบค้น หาคำความรู้ทาง Internet	3.48	0.77	3.28	0.71	2.295	0.022
26. มีการให้บุคลากรในสังกัดศึกษาต่อเพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ	3.22	0.89	3.27	0.86	0.526	0.599
27. มีการประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบุคลากร	3.35	0.94	3.56	0.90	1.877	0.061
28. มีการส่งเสริมบุคลากรพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ	3.39	1.14	3.59	1.02	1.625	0.105
29. มีการศึกษาดูงานเกี่ยวกับกิจกรรมของ ศรช. ของคณะกรรมการศรช.และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง	3.40	0.92	3.39	0.97	0.024	0.981
30. มีการให้คำแนะนำ ปรีกษา ในการทำกิจกรรมของบุคลากร	3.35	1.00	3.56	1.06	1.641	0.102
31. มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของศรช.แก่คณะกรรมการ ศรช.และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง	3.31	0.96	3.42	1.02	0.888	0.375
เฉลี่ยรวม	3.36	0.44	3.44	0.51	1.359	0.176

จากตารางที่ 4.9 พบว่าดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนด้านกระบวนการ ระหว่างสถานที่ตั้งในเขตที่ทำการอปท.และนอกเขตที่ทำการอปท. โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และรายข้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้แก่ การมอบหมายงานเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การสร้างบรรยากาศและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อ ประสพการณ์ และแหล่งข้อมูลเพื่อให้ผู้รับบริการเกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนมีส่วน

ร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการเรียน การกำหนดแนวทางการดำเนินการร่วมกับภาคีเครือข่าย ภาคีเครือข่ายสนับสนุนบุคลากรร่วมกับ ศูนย์ กศน. สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าสุทนต์มณี วิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี การให้บริการความรู้ทางวิทยุชุมชนอย่างสม่ำเสมอ การให้บริการความรู้ทางหอกระจายข่าวอย่างสม่ำเสมอ นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4.10 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จำแนกตามสถานที่ตั้งด้านปัจจัย

การดำเนินการ	ระดับการดำเนินการ				t	p
	ในเขต		นอกเขต			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
1. ตั้งอยู่ในชุมชนที่สะดวกและปลอดภัยแก่ผู้ใช้บริการ	3.48	0.79	3.48	0.78	0.039	0.969
2. มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงามทั้งภายในและภายนอก	3.49	0.83	3.71	0.66	2.362	0.020
3. มีพื้นที่ที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม	3.31	0.73	3.36	0.60	0.560	0.576
4. สามารถเก็บสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนได้อย่างปลอดภัย	3.36	0.94	3.52	0.84	1.535	0.126
5. มี ครู ศรช. ปฏิบัติงานประจำโดยมีหลักฐานการปฏิบัติงาน	3.36	0.81	3.53	0.80	1.721	0.086
6. มีเครือข่ายในชุมชนร่วมเป็นผู้ดูแลให้บริการ	3.43	0.84	3.53	0.79	1.104	0.270
7. มีคณะกรรมการร่วมจัดกิจกรรมในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน	3.24	0.81	3.32	0.84	0.789	0.431
8. มีอาสาสมัคร/องค์กรนักศึกษาสนับสนุนการปฏิบัติงาน	3.43	0.87	3.40	0.73	0.241	0.793

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

การดำเนินการ	ระดับการดำเนินการ				t	p
	ในเขต		นอกเขต			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
9. มีแบบเรียน คู่มือ ชุดการเรียนรู้อื่นๆ ให้บริการ นักศึกษาอย่างเพียงพอ	3.68	1.39	3.89	1.51	1.238	0.216
10. มีหนังสือ/วารสาร เอกสาร/สิ่งพิมพ์อื่น ๆ บริการนักศึกษาอย่างเพียงพอ	3.35	0.96	3.29	0.75	0.599	0.550
11. มีสื่อโทรทัศน์เพื่อการเรียนทางไกล ETV สื่อชุดการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เทป CD, VCD, DVD บริการนักศึกษาอย่าง เพียงพอ	3.49	0.88	3.56	0.77	0.719	0.473
12. มีระบบอินเทอร์เน็ตสำหรับเรียนรู้บริการ อย่างเพียงพอ	3.25	0.95	3.19	0.86	0.547	0.584
13. มีข้อมูลชุมชนที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน	3.45	0.99	3.56	1.06	0.930	0.353
14. มีทำเนียบแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา/ผู้รู้ ประจำตำบล	3.41	0.90	3.39	0.80	0.135	0.893
15. มีการจัดนิทรรศการวันสำคัญ และกิจกรรม อื่น ๆ ที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน	3.41	0.90	3.63	0.93	2.070	0.039
16. มีโต๊ะ เก้าอี้/ที่นั่งสำหรับอ่าน เขียน หนังสืออย่างเพียงพอสำหรับ	3.43	0.99	3.45	0.76	0.212	0.833
17. ผู้ใช้บริการมีตู้/ชั้นใส่เอกสาร สื่อ อย่าง เพียงพอและปลอดภัย	3.07	0.76	2.95	0.54	1.492	0.138
18. มีเครื่องพิมพ์ดีด/คอมพิวเตอร์สำหรับใช้ งานอย่างเพียงพอ	3.33	0.98	3.28	0.95	0.449	0.654
19. มีชุดรับสัญญาณดาวเทียม โทรทัศน์ เครื่อง เล่นเทป CD,VCD,DVD และเครื่องขยาย เสียง ไว้บริการ	3.19	0.80	3.12	0.67	0.777	0.438

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

การดำเนินการ	ระดับการดำเนินการ				t	p
	ในเขต		นอกเขต			
	\bar{X}	S.D.	\bar{X}	S.D.		
20. มีการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการชุมชน	3.20	0.83	3.17	0.72	0.270	0.788
21. มีการจัดเวทีประชาคมในชุมชน	3.30	0.82	3.26	0.78	0.469	0.639
22. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมอย่างทั่วถึง	3.13	0.72	3.08	0.64	0.633	0.527
23. ศูนย์ฯ สนับสนุนงบประมาณการจัดกิจกรรมอย่างเพียงพอ	3.34	0.84	3.32	0.75	0.254	0.800
24. องค์กรบริหารส่วนตำบล สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ	3.28	0.88	3.12	0.67	1.640	0.103
25. เครือข่าย อื่นๆ สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ	3.25	0.78	3.22	0.63	0.372	0.710
เฉลี่ยรวม	3.35	0.65	3.37	0.53	0.373	0.710

จากตารางที่ 4.10 พบว่าดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านปัจจัย ระหว่างสถานที่ตั้งในเขตที่ทำการอปท.และนอกเขตที่ทำการอปท. โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และรายข้อแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ได้แก่ ความสะอาด ร่มรื่น สวยงามทั้งภายใน และภายนอก พื้นที่ที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม มีอาสาสมัคร/องค์กรนักศึกษาสนับสนุนการปฏิบัติงาน หนังสือ/วารสาร เอกสาร/สิ่งพิมพ์อื่น ๆ บริการนักศึกษาอย่างเพียงพอ สื่อโทรทัศน์เพื่อการเรียนทางไกล ETV สื่อชุดการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เทป CD, VCD, DVD บริการนักศึกษาอย่างเพียงพอ โต๊ะ – เก้าอี้/ที่นั่งสำหรับอ่าน เขียนหนังสืออย่างเพียงพอ สำหรับ ผู้ใช้บริการมีตู้/ชั้นใส่เอกสาร สื่อ อย่างเพียงพอและปลอดภัย ชุดรับสัญญาณดาวเทียม โทรทัศน์ เครื่องเล่นเทป CD,VCD,DVD และเครื่องขยายเสียง ไว้บริการ การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการชุมชน เครือข่าย อื่นๆ สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ และ องค์กรบริหารส่วนตำบล สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยผู้ให้ข้อมูลได้แก่ผู้บริหารและครู คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ ผู้นำ อปท. และนักศึกษาชั้นพื้นฐาน ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งจะนำเสนอการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. สรุปการวิจัย
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

1.1.2 เพื่อเปรียบเทียบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จำแนกตามสถานที่ตั้ง

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

1.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรได้แก่ผู้จัดบริการการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 1) ผู้อำนวยการศูนย์ ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ 34 คน 2) คณะกรรมการสถานศึกษา 40 คน 3) ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8 คน และ ผู้รับบริการการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน คือ นักศึกษา หลักสูตรการศึกษาชั้นพื้นฐาน ที่มาใช้บริการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 8 แห่ง ของ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ ในภาคเรียนที่ 2/2552 1,706 คน รวมทั้งสิ้น 1,788 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการศูนย์ ครูและบุคลากรทางการศึกษาศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ 30 คน 2) คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 35 คน 3) นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 8 คน 4) นักศึกษา

หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มารับบริการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 8 แห่ง ของ ศูนย์การศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ ในภาคเรียนที่ 2/2552 จากการเปิดตารางของเกรจซีและมอร์แกน (Krejcic and Morgan อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด 2540: 40) โดยการสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนประชากรผู้รับบริการ จำนวน 241 รวมทั้งสิ้น 313 คน

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) และเป็น แบบมาตราส่วน 5 ระดับ โดยผู้ศึกษาพัฒนาขึ้น ตามแนวคิดกรอบมาตรฐานของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งได้กำหนดในกรอบแนวคิดของการศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเลือกตอบ

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของ ศรช. มีลักษณะเลือกตอบ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน มีลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้

1) ผู้ศึกษาประสานผู้บริหารสถานศึกษาที่สังกัด ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้ง 8 แห่ง และออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง

2) ส่งแบบสอบถามและนัดหมายกำหนดวันรับคืน โดยผู้ศึกษาไปเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง จากแบบสอบถามที่ส่งให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 313 ชุด ได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 313 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ในรูปแจกแจงความถี่ และร้อยละ (%) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของ ศรช. วิเคราะห์ในรูปแจกแจงความถี่ และร้อยละ (%) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

ตอนที่ 3 ข้อมูลการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนรายด้านวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย

(X) หาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) เปรียบเทียบการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจำแนกตามสถานที่ตั้ง ใช้การทดสอบค่าที (t-test) เปรียบเทียบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

1.3 ผลการวิจัย

ผลการศึกษากิจการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ สรุปได้ดังนี้

1.3.1 การศึกษากิจการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ พบว่า

การดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ ได้แก่ ด้านกระบวนการ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับน้อยคือ ด้านผลผลิต เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านมีข้อค้นพบ ดังนี้

การดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนด้านผลผลิตในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทุกข้ออยู่ในระดับปานกลาง ข้อที่มีระดับการดำเนินการสูงกว่าด้านอื่นๆ ได้แก่ มีการจัดกิจกรรมสร้างครอบครัวอบอุ่น ส่วนข้อที่มีระดับการดำเนินการน้อยคือ มีการร่วมกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรม ในชุมชน

การดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนด้านกระบวนการในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นข้อระดับการดำเนินการสูงกว่าข้ออื่นๆ ได้แก่ มีการสร้างบรรยากาศและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อ ประสพการณ์ และแหล่งข้อมูลเพื่อให้ผู้รับบริการเกิดการเรียนรู้ ส่วนข้อที่ระดับการดำเนินการน้อยคือ มีการประเมินระดับความรู้ผู้รับบริการก่อนจัดกิจกรรม

การดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชนด้านปัจจัยในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีระดับการดำเนินการสูงกว่าข้ออื่นๆ ได้แก่ มีแบบเรียน คู่มือ ชุดการเรียนรู้ ให้บริการนักศึกษาอย่างเพียงพอ ส่วนข้อที่ระดับการดำเนินการน้อยคือ ผู้ใช้บริการมีตู้/ชั้นใส่เอกสาร สื่ออย่างเพียงพอและปลอดภัย

1.3.2 เปรียบเทียบการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จำแนกสถานที่ตั้ง พบว่า

การดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน โดยภาพรวมจำแนกตามสถานที่ตั้งไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้าน มี 2 ด้าน คือ ด้านกระบวนการและด้านปัจจัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

การดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนด้านผลผลิตระหว่างสถานที่ตั้งในเขตที่ทำการอปท.และนอกเขตที่ทำการอปท. โดยภาพรวมไม่แตกต่างกันและรายชื่อด้านมีผลการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 คือ ความสามารถในการสื่อสารทั้งการฟัง การอ่าน การ พูดและการเขียน การรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรม ประเพณี ในชุมชน การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน การพัฒนาและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และส่วนร่วมในการประชุม วางแผนในชุมชน นอกนั้นไม่แตกต่าง

การดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชนด้านกระบวนการ ระหว่างสถานที่ตั้งในเขตที่ทำการอปท.และนอกเขตที่ทำการอปท. โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และรายชื่อผลการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 คือ การมอบหมายงานเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การสร้างบรรยากาศและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อ ประสพการณ์ และแหล่งข้อมูลเพื่อให้ผู้รับบริการเกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการเรียน การกำหนดแนวทางการดำเนินการร่วมกับภาคีเครือข่าย ภาคีเครือข่ายสนับสนุนบุคลากรร่วมกับ ศูนย์ กศน.สมเด็จ บริการ การอ่าน การให้ยืม-คืนสื่อ การให้บริการความรู้ทางวิทยุชุมชนอย่างสม่ำเสมอ การให้บริการความรู้ทางหอกระจายข่าวอย่างสม่ำเสมอ นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

การดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ด้านปัจจัย ระหว่างสถานที่ตั้งในเขตที่ทำการอปท.และนอกเขตที่ทำการอปท. โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และรายชื่อผลการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 คือ ความสะอาด รั่ม รื่น สวยงามทั้งภายใน และภายนอก พื้นที่ที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม มีอาสาสมัคร/องค์กรนักศึกษาสนับสนุนการปฏิบัติงาน หนังสือ/วารสาร เอกสาร/สิ่งพิมพ์อื่น ๆ บริการนักศึกษาอย่างเพียงพอ สื่อโทรทัศน์เพื่อการเรียนทางไกล ETV สื่อชุดการเรียน อิเล็กทรอนิกส์ เช่น เทป CD, VCD, DVD บริการนักศึกษาอย่างเพียงพอ โต๊ะ – เก้าอี้/ที่นั่งสำหรับอ่าน เขียนหนังสืออย่างเพียงพอสำหรับ ผู้ใช้บริการมีตู้/ชั้นใส่เอกสาร สื่อ อย่างเพียงพอและปลอดภัย ชุดรับสัญญาณดาวเทียม โทรทัศน์ เครื่องเล่นเทป CD,VCD,DVD และเครื่องขยายเสียง ใ้บริการ การสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการชุมชน เครือข่าย อื่นๆ สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและ องค์กรบริหารส่วนตำบล สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

2. อภิปรายผล

ของศูนย์การเรียนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ มีประเด็นการอภิปราย ดังนี้

2.1 การจัดการศูนย์การเรียนชุมชนด้านผลผลิต ซึ่งแต่ละด้าน เช่น ผู้รับบริการมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง นำความรู้ไปใช้ในการสร้าง / อาชีพและสร้างประโยชน์ในสังคม ชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความตระหนักในการใช้พลังงาน เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เห็นคุณค่าภูมิปัญญาความเป็นไทยภูมิปัญญาศิลปวัฒนธรรมที่ดีงามของไทย มีสุขภาพกายสุขภาพจิตที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง การจัดการกิจกรรมการเรียนนอกระบบ ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ทั่วถึงผลการจัดการกิจกรรมการศึกษายังขาดคุณภาพ ทำให้ผู้รับบริการมีความรู้และทักษะไม่เพียงพอ ซึ่งสอดคล้องกับ ภัทรผล มหาจันทร์ (2545 : 336-337) สรุปได้ว่าการจัดการเรียนนอกระบบส่วนใหญ่จัดการกิจกรรมการศึกษาสายสามัญ มากกว่าการจัดการศึกษาประเภทอื่น และอัษฎา บัวบุญ (2544: 85-88) ซึ่งสรุปได้ว่า ปัญหาในการจัดการกิจกรรมการศึกษาของศูนย์การเรียนชุมชน ได้บุคลการโยกย้าย เปลี่ยนแปลงบ่อย มีงานมากจัดการกิจกรรมการศึกษาไม่สามารถจัดการเรียนการสอนได้ต่อเนื่องทั่วถึง ขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณ การประสานงานกับเครือข่ายไม่สม่ำเสมอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ดูแล ไม่เห็นความสำคัญของการจัดการศึกษาหรือติดตามจัดสรรงบประมาณให้ เป็นต้น เปรียบเทียบการดำเนินด้านผลผลิตตามสถานที่ตั้งศูนย์การเรียนชุมชนทั้งในเขตที่ทำการ อปท.และนอกเขตที่ทำการ อปท.นั้น ผลผลิตการจัดการไม่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากในการจัดกระบวนการเรียนการสอนของศูนย์การเรียนชุมชนของศูนย์ กศน. อำเภอสมเด็จมีการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรและเนื้อหาอย่างเดียวกัน

2.2 การจัดการศูนย์การเรียนชุมชนด้านกระบวนการ ซึ่งประกอบด้วย มีการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ การจัดการกิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย การจัดระบบการบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับ ประยูร ผ่องอำไพ (2544:100) ที่พบว่าครูยังจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนตามแบบเรียน เนื้อหาวิชาการมากกว่าให้ผู้เรียนทำกิจกรรม โดยเน้นกระบวนการที่สอดคล้องกับแผนที่จัดทำไว้ ครูขาดความรู้ความเข้าใจ แนวทางที่ชัดเจนในการดำเนินงานการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญไม่มีทักษะในการเขียนแผน และการกำหนดแผนเนื่องจากในการฝึกอบรมให้ความรู้และได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากผู้เกี่ยวข้อง

เพียงบางส่วน ซึ่งจากผลการศึกษาพบว่าการพัฒนาบุคลากรของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอยู่ระดับปานกลาง และ ภัทรพล มหาจันทร์ (2545:336) พบว่า สภาพการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูศูนย์การเรียนชุมชนมีความแข็งมากเกินไป ยังขาดความยืดหยุ่นเป็นอันมาก เช่นการจัดการศึกษาหลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ เป็นต้น เมื่อเปรียบเทียบการดำเนินการด้านดังกล่าว พบว่า ในภาพรวมการดำเนินงานด้านกระบวนการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และเมื่อพิจารณาในรายการที่แตกต่างพบว่าการดำเนินการนั้นจะขึ้นกับวิธีการที่หลากหลายในการดำเนินงาน ความรู้ของครูศูนย์การเรียนชุมชน และความร่วมมือในการส่งเสริมของเครือข่ายในศูนย์การเรียนนั้น ๆ และการบริการสื่อการเรียนรู้ อีกทั้งผู้รับบริการการเรียนรู้ในระบบยังไม่ให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนเนื่องจากหลักสูตรที่จัดให้ยังไม่สนองกับความต้องการของผู้เรียน ซึ่ง ภัทรพล มหาจันทร์ (2545: 349) ได้ศึกษาแนวทางจัดการศึกษาของศูนย์การเรียนชุมชน จัดกิจกรรมการศึกษาเนื้อหา หลักสูตร ต้องตอบสนองความต้องการของประชาชน การฝึกกำลัง ใ้ทรัพยากรร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งนี้ศูนย์การเรียนชุมชน จัดดำเนินการได้ตลอดเวลาต่อเนื่องและสอดคล้องกับสภาพในสังคม การจัดกิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย จะต้องสร้างความเข้าใจแก่ ผู้นำชุมชนองค์กรบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาลตำบลให้เห็นความสำคัญของการศึกษานอกระบบอย่างจริงจัง กรมวิชาการ (2540 : 96-99) สรุปได้ว่า การบริการสื่อจะต้องตอบสนองจุดประสงค์การเรียนรู้เหมาะสมกับวัย และพื้นฐานประสบการณ์ของผู้เรียน และสอดคล้องกับ สุกัญกร พรหมมูล (2542 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ สื่อสารของครูประจำศูนย์การเรียนชุมชน สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่นก่อนการใช้สื่อการเรียนการสอนครูจะต้องเตรียมตัวโดยการศึกษาเนื้อหาจากบทเรียนและเตรียมสื่อให้พร้อมพบว่า ครูควรเตรียมการสอนให้พร้อมระดับปานกลาง

2.3 การจัดการศูนย์การเรียนชุมชน ด้านปัจจัย ซึ่งประกอบด้วย อาคารสถานที่ที่เหมาะสมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ บุคลากรรับผิดชอบดำเนินการจัด กิจกรรมและส่งเสริมการเรียนรู้ สื่อ/อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้ครุภัณฑ์ที่จำเป็นต่อการส่งเสริมการเรียนรู้ ชุมชน/เครือข่าย มีส่วนร่วมในการจัดการ ศรช. งบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรม มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 ซึ่งสุกฤดา จันทรวิมล (2545:บทคัดย่อ) พบว่าการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแล รักษาเพื่อสร้างความมีส่วนร่วมกันในการเป็นเจ้าของ ร่วมพัฒนา ร่วมดำเนินงานจัดการศึกษา สร้างแหล่งศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง ใช้ภูมิปัญญาในท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี และการดำเนินการจะต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในท้องถิ่น

การจัดระบบการบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชนจะต้องมีทักษะและประสบการณ์ในการจัดบริการสื่อเช่นข้อเสนอแนะ ในด้านกล่าวเป็นพื้นฐานที่ต้องจัดให้มีเนื่องจากการจัดบริการเรียนรู้ในชุมชนจะต้องมีพื้นที่ และสถานที่ให้บริการอย่างชัดเจน เช่น อาคารที่ใช้เป็นสถานที่จัดกระบวนการเรียนการสอนของศึกษานอกระบบปัจจุบันการดำเนินงานดังกล่าวยังขาดการบูรณะ และซ่อมแซม จากศูนย์ กศน.อำเภอ สมเด็จ และเครือข่าย ศูนย์การเรียนรู้บางแห่งอยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ไม่เต็มที่ และมีการใช้งานร่วมกับหน่วยงานอื่น และองค์กรต่างของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งอาคารมีความสำคัญและมีส่วนจูงใจให้คนเข้ามาใช้บริการในศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักบริหารงานการศึกษาออกโรงเรียน(2547: 10-14) กำหนดโครงสร้างและองค์ประกอบของศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ว่า องค์การบริหารส่วนตำบลเป็นหน่วยงานท้องถิ่นในชุมชน ควรมีส่วนในการบริหารจัดการศึกษานับสนับสนุนจัดหา สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ สื่อ พัฒนาบุคลากร ควบคุม นิเทศติดตามผล สรุปรายงาน ประสานงานเครือข่ายในชุมชนนั้น และชุมชนอื่น ๆ ให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมกันจัดกิจกรรม เพื่อให้ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นศูนย์กลางจัดกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต เป็นแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัวผู้เรียน ส่วน ชุมชน/เครือข่าย มีส่วนร่วมในการจัดการ ศรช. อัยฎา บัวบุญ (2544 : บทคัดย่อ) พบว่าสภาพปัญหาการที่ผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นเครือข่ายไม่ให้การสนับสนุนเท่าที่ควร เนื่องจากยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และความสำคัญของการจัดกิจกรรมการศึกษา จากการศึกษาที่พบเช่นเดียวกัน บุคลากรและงบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรม ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนของศูนย์ กศน. อำเภอสมเด็จ มีบุคลากรที่เพียงพอ แต่ขาดทักษะในการจัดการเรียนรู้ อีกทั้งยังมีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรบ่อยซึ่งสอดคล้องกับ

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากผลการศึกษาค้นคว้าแสดงให้เห็นว่า มีหลายประเด็นที่ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จควรพิจารณาไปดำเนินการเนื่องจากการจัดการส่วนใหญ่อยู่ปานกลางและควรดำเนินการเร่งด่วน ดังต่อไปนี้

ด้านผลผลิต

1. ศูนย์ กศน.อำเภอสมเด็จควรมีจัดกิจกรรมสร้างเสริมการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม ในชุมชน ทั้งโดยการสอดแทรกระหว่างเรียนและกิจกรรมในรูปแบบโครงการอย่างหลากหลายวิธี

2. ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์พลังงาน และ ทรัพยากรธรรมชาติ และมีการเผยแพร่ให้ทราบอย่างทั่วถึงประโยชน์และ ภัยธรรมชาติ

ด้านกระบวนการ

1. ศูนย์ กศน. อำเภอสมเด็จ ควรจะมีการประเมินระดับความรู้ของผู้รับบริการก่อน จัดกิจกรรม ทุกกิจกรรมเพื่อทราบถึงความรู้พื้นฐาน และความต้องการเรียนรู้

2. ศูนย์ กศน. อำเภอสมเด็จ ควรมีการส่งเสริมให้บุคลากร เช่น ครูอาสาสมัคร การศึกษานอกโรงเรียน ครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน คณะกรรมการศูนย์การเรียนรู้ ได้พัฒนาและ เพิ่มความรู้ให้ครบทุกคน ในการจัดกระบวนการเรียนการสอน การผลิตสื่อในท้องถิ่น เพื่อให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย และตรงตามความต้องการของรับบริการ

3. ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ควรจัดการศึกษาโดยใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และสร้างทีมเพื่อร่วมกันรับผิดชอบ และมีการประสานเครือข่าย และใช้ทรัพยากรร่วมกัน อย่างต่อเนื่อง

4. ศูนย์ กศน.อำเภอสมเด็จ ควรจัดกิจกรรมความรู้และบริการสื่อ กระจายสู่ชุมชน อย่างทั่วถึง และสม่ำเสมอ

5. ศูนย์ กศน.อำเภอสมเด็จควรมีการประสานงานร่วมกับ อปท. และชุมชนในการ ดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และควรดำเนินการดังนี้อย่างสม่ำเสมอ

- ประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจแก่ อปท.ในพื้นที่ และชุมชน ถึงบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบในการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อย่างต่อเนื่อง โดยจัดทำปฏิทินการ ดำเนินการพบปะเครือข่าย

- จัดทำข้อตกลงความร่วมมือในการจัดการศึกษาในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อ ส่งเสริมการศึกษาชุมชน

ด้านปัจจัย

1. ศูนย์ กศน.อำเภอสมเด็จ ควรจัดหาชุดรับสัญญาณดาวเทียม โทรศัพท์ คอมพิวเตอร์ และระบบอินเทอร์เน็ต บริการในศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้ครบทุกแห่ง

2. ศูนย์ กศน. อำเภอสมเด็จ ควรมีการแสวงหาความร่วมมือจากเครือข่ายในการ จัดหา สื่อ ครุภัณฑ์ และงบประมาณเพิ่มเติม เพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

3. ศูนย์ กศน.อำเภอสมเด็จ ควรมีการศึกษาสำรวจปัญหาและความต้องการของ ชุมชนก่อนจัดกิจกรรมให้และชุมชน

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมของเครือข่ายในการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน อันจะนำไปสู่การปฏิบัติ เพื่อให้มีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
2. ควรมีการศึกษาวิจัยกระบวนการพัฒนาครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์ กศน. อำเภอ สมเด็จ
3. ควรมีการศึกษารูปแบบการดำเนินการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. กรมวิชาการ (2540) ผลการประเมินคุณภาพการศึกษาปีการศึกษา 2540.

(อัครา)

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มาตรฐานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กรุงเทพฯ.

กรมการศึกษานอกโรงเรียน. การศึกษาดลอดชีวิต การศึกษาของคนไทยในยุคโลกาภิวัตน์.

เล่ม 1. ม.ป.ท., ม.ป.ป.

กรมการศึกษานอกโรงเรียน. คู่มือการดำเนินงาน สรช. ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนนครราชสีมา
ม.ป.ป.

_____. (2543) การปฏิรูปการเรียนรู้การศึกษานอกระบบ. กรุงเทพฯ ฯ สำนักพิมพ์ชุมชน
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____. (2541) ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กรุงเทพฯ ฯ ศูนย์เทคโนโลยีการศึกษา. (อัครา)

_____. (2540) คู่มือการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้ชุมชน กรุงเทพฯ ฯ ศูนย์เทคโนโลยีการศึกษา.
(อัครา)

การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ, ศูนย์ (2552) แผนปฏิบัติงานประจำปี
2552 (อัครา)

คณะกรรมการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน (2545) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ
แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 พรึกหวาน กราฟฟิค.

จันทร์ สวงนาม (2545) ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา กรุงเทพฯ ฯ บุ๊คพอยท์
ชัยรงค์ พรหมวงศ์ (2523) เทคโนโลยีและสื่อการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย.

ถวิล มาตรฐาน (2544) การปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการ.

กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมาธรรม.

ทองอินทร์ วงศ์โสธร (2547) “แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยการบริหารการศึกษา” ในประมวลสาระ
ชุดวิชาการวิจัยบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ทิพย์ มาแสง (2545) “ประมวลสาระชุดวิชาประสบการณ์วิชาชีพมหาบัณฑิต หน่วยที่ 1-5
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

- ทิพจุฑา สุกิมารส (2548) โครงการวิจัยเรื่อง การพัฒนากระบวนการสื่อสารแบบชุมชนมีส่วนร่วม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ชุมชนเป็นฐาน : กรณีศึกษาคำบลสำโรง อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาคุยฎีบัณฑิต ภาควิชาหลักสูตรการสอนและ เทคโนโลยีการศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธงชัย สันติวงษ์ (2543) องค์การและการบริหาร พิมพ์ครั้งที่ 11, กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช.
- บุญชม ศรีสะอาด (2543) การวิจัยเบื้องต้น พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร สุวีริยาสาส์น
- ประยูร ผ่องอำไพ (2544) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครูประจำกลุ่ม การศึกษานอกโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานครวิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- “พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545”
 ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 119 ตอนที่ 123 ก (19 ธันวาคม 2545) 26-27
- พัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน, กอง (2546) คู่มือการปฏิบัติงานครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
- ภัทรพล มหาจันทร์ (2545) การศึกษาประสิทธิผลของศูนย์การเรียนรู้ชุมชนทางการศึกษานอกระบบ โรงเรียน: อนาคตภาพจากการประยุกต์โมเดลสมการ โครงสร้างและการสนทนากลุ่ม วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ภิญโญ สาธร (2516) หลักการบริหารการพัฒนา กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช.
- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ (2548) การบริหารจัดการและการบริหารการพัฒนาขององค์กรตาม รัฐธรรมนูญและหน่วยงานของรัฐ กรุงเทพฯ ๑ สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- ศิริพร พงศ์ศรีโรจน์ (2540) องค์การและการจัดการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการ, มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ศุภักษร พรหมมูล (2542) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้สื่อการสอน ของครูประจำศูนย์การเรียนรู้ ชุมชนสังกัดศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนจังหวัดขอนแก่น วิทยานิพนธ์ปริญญา การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- สมพงษ์ เกษมสิน (2523) การบริหาร พิมพ์ครั้งที่ 7, กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิช.
- สละ กิ่งโพธิ์ (2548) การศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
- สุมาลี สังข์ศรี (2546) การจัดการศึกษานอกระบบเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ตามแนวพระราชบัญญัติ การศึกษา พ.ศ. 2542: กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย กรมการ การศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ

สวัสดิ์ ตีชี้น (2541) ครูพิโรธ โกรธา กับการศึกษาชุมชน กองส่งเสริมปฏิบัติการ กรมการศึกษา
นอกโรงเรียน.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา(องค์การมหาชน) (2552) รายงานการ
ประเมินคุณภาพสถานศึกษาขั้นพื้นฐานรอบ 2 (พ.ศ.2549-2553) กรุงเทพมหานคร
สมศ.

_____ . (2552) หลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินคุณภาพการศึกษานอกระบบและการศึกษา
ตามอัธยาศัย(พ.ศ.2549- 2553) กรุงเทพมหานคร สมศ.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2552) รายงานการวิจัย การพัฒนามาตรฐานแหล่งเรียนรู้
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____ . (2550) รายงานการวิจัย ภูมิปัญญาไทยกับการส่งเสริมการเรียนรู้และการสร้างอาชีพ
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

_____ . (2550) คู่มือการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ของสถานประกอบการ กรุงเทพมหานคร
พริกหวาน

_____ . (2550) รายงานการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของ
ชุมชนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สำนักงาน กศน. (2551) พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
ปี 2551 กรุงเทพมหานคร

_____ . (2550) รายงานการประเมินผล การมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของ
ชุมชน กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

บริหารงานการศึกษานอกโรงเรียน,สำนัก (2549) มาตรฐานศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนชุมชน.
กลุ่มส่งเสริมปฏิบัติการ. กรุงเทพ ฯประเสริฐพาณิชย์.

_____ . (2549) รายงานผลการกำหนดตัวชี้วัดคุณภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตของสหภาพยุโรป.
กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์ประเสริฐพาณิชย์

_____ . (2547) แนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้
ตลอดชีวิต กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์อักษรไทย.

_____ . (2547) แนวทางการประเมินโครงการการศึกษานอกโรงเรียน.กรุงเทพมหานคร
โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.

สุมน อมรวิวัฒน์ (2545) กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ชุมชนและธรรมชาติ.
กรุงเทพมหานครวัฒนาพานิช.

ออรุณ จันทวานิช (2547) แนวทางการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษาสู่ โรงเรียนคุณภาพ.

กรุงเทพมหานคร: บริษัท พริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

อัยฉา บัวบุญ (2544) ปัญหาการปฏิบัติงานของครูประจำศูนย์การเรียนรู้ชุมชนในเขตการศึกษา 11

วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อิชยา พรหมสามสี (2543) สภาพ ปัญหา และแนวทางการแก้ปัญหาการดำเนินงานศูนย์การเรียนรู้

ชุมชนจังหวัดศรีสะเกษ วิทยานิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ

1. ดร. อัจฉรา สากระจ่าย
ระดับการศึกษา
ตำแหน่งปัจจุบัน

ปริญญาเอก สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ
ผู้อำนวยการสำนักงาน กศน. จังหวัดหนองคาย
สำนักงาน กศน.จังหวัดหนองคาย
2. นายชาญชัย โพนทองเส็ง
ระดับการศึกษา
ตำแหน่งปัจจุบัน

ระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ผู้อำนวยการ วิทยาลัยนานาชาติการพิเศษ
ศูนย์ กศน. อำเภอสมเด็จ
สำนักงาน กศน. จังหวัดกาฬสินธุ์
3. นายบุญฉัตร ศรีทาพุด
ระดับการศึกษา
ตำแหน่งปัจจุบัน

ระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ผู้อำนวยการ วิทยาลัยนานาชาติการพิเศษ
ศูนย์ กศน. อำเภอเมืองกาฬสินธุ์
สำนักงาน กศน. จังหวัดกาฬสินธุ์
4. นายคำตัน ถิ่นช่วง
ระดับการศึกษา
ตำแหน่งปัจจุบัน

ปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
ผู้อำนวยการ วิทยาลัยนานาชาติการพิเศษ
ศูนย์ กศน. อำเภอนามน
สำนักงาน กศน. จังหวัดกาฬสินธุ์
5. นายจำลอง สุวรรณเรือง
ระดับการศึกษา
ตำแหน่งปัจจุบัน

ปริญญาโท สาขาการศึกษาผู้ใหญ่
ครู วิทยาลัยวิชาชีวะชาญ
สำนักงาน กศน. จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาคผนวก ข
แบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง จัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้แบ่งเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน
 - ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของ ศรช.
 - ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับสภาพการจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน
2. แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์

ผู้วิจัยใคร่ขอความกรุณาจากท่านในการตอบแบบสอบถาม ข้อมูลที่ได้จะไม่มีผลกระทบใดๆต่อตัวท่านและสถานศึกษา เพราะผู้วิจัยจะนำเสนอเป็นภาพรวมเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น

ขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นายฤทธิเดช ไตรยวงค์

บัณฑิตศึกษา แขนงวิชาการบริหารการศึกษา
 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานผู้ตอบแบบสอบถาม : โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ในช่อง และเติมคำในช่องว่าง

ตามความเป็นจริง

- 1.1 เพศ ชาย หญิง
- 1.2 อายุ 21-30 ปี 31-40 ปี 41-50 ปี มากกว่า 50 ปี
- 1.3 ระดับศึกษาระดับ ประถมศึกษา
 มัธยมศึกษาตอนต้น
 มัธยมศึกษาตอนปลาย
ปริญญาตรี
 สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของ สรช. โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ในช่อง และเติมคำในช่องว่างตามความ

เป็นจริง

- 2.1 ชื่อ สรช.
- 2.2 สถานที่ตั้ง ในเขตที่ทำการ อปท. นอกเขตที่ทำการ อปท.

ตอนที่ 3 โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่แสดงถึงคุณภาพการจัดการของ สรช. ตามความเป็นจริง โดยมีคะแนนดังนี้

5	หมายถึง การดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด
4	" การดำเนินงานอยู่ในระดับมาก
3	" การดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง
2	" การดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย
1	" การดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ที่	รายการ	ระดับการดำเนินงาน				
		5	4	3	2	1
	ด้านผลผลิต					
1	ผู้รับบริการสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง					
1	มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ระบบ และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
2	มีความสามารถในการสื่อสารทั้งการฟัง การอ่าน การพูดและการเขียน					
3	มีทักษะในการแก้ปัญหา และการตัดสินใจ					
4	มีความสามารถในการทำงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ					
5	มีความกระตือรือร้น สนใจใฝ่รู้ และมีความอดทน					
6	มีการนำทักษะอื่นมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานเพิ่มเติม					
2	ผู้รับบริการสามารถนำความรู้ไปใช้ในการสร้าง / อาชีพและสร้างประโยชน์ในสังคม ชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง					
7	มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อตรวจสอบค่าใช้จ่ายเป็นประจำ					
8	มีการรวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ					
9	มีการแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เพื่อหาเทคโนโลยีที่เหมาะสม ช่วยลดการใช้พลังงาน ลดการลงทุน และเพิ่มรายได้					
10	มีการแนะนำ ส่งเสริม ให้ผู้อื่นประกอบอาชีพที่เหมาะสมกับพื้นที่					
3	ผู้รับบริการมีความตระหนักในการใช้พลังงาน เห็นคุณค่าในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
11	มีการจัดกิจกรรมเสริมสร้างบทบาทและการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พลังงาน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
12	มีการเผยแพร่ข่าวสารด้านการอนุรักษ์พลังงานให้ในรูปแบบต่าง ๆ					

ที่	รายการ	ระดับการดำเนินงาน				
		5	4	3	2	1
13	มีการนำวัสดุที่เหลือใช้มาดัดแปลงและใช้ประโยชน์ใหม่อย่างปลอดภัย					
14	มีการคำนึงถึงประโยชน์และโทษจากการใช้สารเคมี ยาฆ่าแมลงและอื่น ๆ					
15	มีการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม					
16	มีการจัดสภาพบ้านเรือนให้สะอาดเรียบร้อยน่าอยู่ ร่มรื่น					
4	ผู้รับบริการเห็นคุณค่า ภูมิใจความเป็นไทย ภูมิใจยูงา ศิลปวัฒนธรรมที่งดงามของไทย					
17	มีการเข้าร่วมกิจกรรมวัฒนธรรม ประเพณี ในชุมชน					
18	มีการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของชุมชน					
19	มีการประยุกต์ศิลปวัฒนธรรมใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม					
20	มีการพัฒนาและเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นแหล่งเรียนรู้					
21	มีการนำผลงานของบุคคล / ภูมิปัญญามาเป็นต้นแบบในการเรียนรู้					
22	มีความภาคภูมิใจที่เป็นคนไทยและมีศิลปะและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น					
5	ผู้รับบริการมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน					
23	มีการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ ตรวจสอบสุขภาพประจำปี					
24	มีการจัดกิจกรรมสร้างครอบครัวอบอุ่น					
25	มีการจัดกิจกรรมป้องกันสารเสพติด					
26	มีการจัดกิจกรรมเสริมวิถีประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข					
27	มีการร่วมกิจกรรมคุณธรรม จริยธรรม ในชุมชน					
28	มีส่วนร่วมในการประชุม วางแผนในชุมชน					

ที่	รายการ	ระดับการดำเนินงาน				
		5	4	3	2	1
	ด้านกระบวนการ					
1	มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้รับบริการเป็นสำคัญ					
1	มีการประเมินระดับความรู้ผู้รับบริการก่อนจัดกิจกรรม					
2	มีการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้รับบริการเป็นรายบุคคล					
3	มีวิธีการที่หลากหลายโดยคำนึงถึงความแตกต่างเฉพาะตัวผู้รับบริการ					
4	มีการฝึกให้ผู้รับบริการรู้จักคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหาและตัดสินใจด้วยตนเอง					
5	มีการเปิดโอกาสให้ผู้รับบริการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน					
6	มีการมอบหมายงานเป็นกลุ่ม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน					
7	เปิดโอกาสให้ผู้รับบริการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง					
8	มีการจัดกิจกรรมสอดคล้องกับความต้องการของผู้รับบริการ					
9	มีการส่งเสริมและชี้แนะแนวทางให้ผู้รับบริการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลและสร้างสรรค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง					
10	มีการจัดกิจกรรมที่เน้นให้ผู้รับบริการได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง					
11	มีการสร้างบรรยากาศและจัดสิ่งอำนวยความสะดวกให้เอื้อต่อการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อ ประสบการณ์ และแหล่งข้อมูลเพื่อให้ผู้รับบริการเกิดการเรียนรู้					
12	มีการนำเทคโนโลยี สื่อ และวิธีการใหม่ ๆ มาใช้ในการเรียนการสอน					
13	มีการประเมินผลโดยสอดคล้องกับสภาพการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียน					
14	ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลการเรียน					

ที่	รายการ	ระดับการดำเนินงาน				
		5	4	3	2	1
2	การจัดกิจกรรมโดยการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย					
15	มีการจัดทำข้อตกลงร่วมกับภาคีเครือข่าย					
16	มีการกำหนดแนวทางการดำเนินการร่วมกับภาคีเครือข่าย					
17	มีคณะกรรมการบูรณาการระดับพื้นที่มาทำงานด้านการศึกษา					
18	ภาคีเครือข่ายสนับสนุนบุคลากรร่วมกับ ศูนย์ กศน. สมเด็จพระ					
19	มีการนำเสนอข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย					
3	การจัดระบบการบริการสื่อที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต					
20	มีบริการการอ่าน การให้ยืม-คืนสื่อ					
21	มีการนำความรู้จากชุมชนมาจัดทำเป็นหลักสูตรท้องถิ่น					
22	มีการบริการสื่อและจัดกิจกรรมความรู้เคลื่อนที่อย่างสม่ำเสมอ					
23	มีการให้บริการความรู้ทางวิทยุชุมชนอย่างสม่ำเสมอ					
24	มีการให้บริการความรู้ทางหอกระจายข่าวอย่างสม่ำเสมอ					
25	มีการบริการสืบค้น หาความรู้ทางInternet					
4	มีการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง					
26	มีการให้บุคลากรในสังกัดศึกษาต่อเพื่อพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ					
27	มีการประชุมเพื่อชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และสิ่งที่เกี่ยวข้องกับบุคลากร					
28	มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมของศรช.แก่คณะกรรมการ ศรช. และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง					
29	มีการศึกษาดูงานเกี่ยวกับกิจกรรมของ ศรช. ของคณะกรรมการ ศรช. และเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง					
30	มีการให้คำแนะนำ ปรีกษา ในการทำกิจกรรมของบุคลากร					
31	มีการส่งเสริมบุคลากรพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ					

ที่	รายการ	ระดับการดำเนินงาน				
		5	4	3	2	1
	ด้านปัจจัย					
1	ศรช. มีอาคารสถานที่ที่เหมาะสมและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้					
1	ตั้งอยู่ในชุมชนที่สะดวกและปลอดภัยแก่ผู้ใช้บริการ					
2	มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงามทั้งภายใน และภายนอก					
3	มีพื้นที่ที่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสม					
4	สามารถเก็บสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอนได้อย่างปลอดภัย					
2	ศรช. มีบุคลากรรับผิดชอบดำเนินการจัดกิจกรรมและส่งเสริมการเรียนรู้					
5	มี ครู ศรช. ปฏิบัติงานประจำ โดยมีหลักฐานการปฏิบัติงาน					
6	มีเครือข่ายในชุมชนร่วมเป็นผู้ดูแลให้บริการ					
7	มีคณะกรรมการร่วมจัดกิจกรรมในศูนย์การเรียนชุมชน					
8	มีอาสาสมัคร/องค์กรนักศึกษาสนับสนุนการปฏิบัติงาน					
3	ศรช. มีสื่อ/อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้					
9	มีแบบเรียน คู่มือ ชุดการเรียนรู้ ให้บริการนักศึกษาอย่างเพียงพอ					
10	มีหนังสือ/วารสาร เอกสาร/สิ่งพิมพ์อื่น ๆ บริการนักศึกษาอย่างเพียงพอ					
11	มีสื่อโทรทัศน์เพื่อการเรียนทางไกล ETV สื่อชุดการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ เช่น เทป CD, VCD, DVD บริการนักศึกษาอย่างเพียงพอ					
12	มีระบบอินเตอร์เน็ตสำหรับเรียนรู้บริการอย่างเพียงพอ					
4	ศรช. มีข้อมูลสารสนเทศเพื่อการเรียนรู้					
13	มีข้อมูลชุมชนที่ถูกต้องและเป็นปัจจุบัน					
14	มีทำเนียบแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญา/ผู้รู้ประจำตำบล					
15	มีการจัดนิทรรศการวันสำคัญ และกิจกรรมอื่น ๆ ที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน					

ที่	รายการ	ระดับการดำเนินงาน				
		5	4	3	2	1
5	ทรข. มีครูเกณฑ์ที่จำเป็นต่อการส่งเสริมการเรียนรู้					
16	มีโต๊ะ – เก้าอี้/ที่นั่งสำหรับอ่าน เขียนหนังสืออย่างเพียงพอ สำหรับผู้ให้บริการ					
17	มีตู้/ชั้นใส่เอกสาร สื่อ อย่างเพียงพอและปลอดภัย					
18	มีเครื่องพิมพ์ดีด/คอมพิวเตอร์สำหรับใช้งานอย่างเพียงพอ					
19	มีชุดรับสัญญาณความถี่ม โทรทัศน์ เครื่องเล่นเทป CD,VCD,DVD และเครื่องขยายเสียง ไว้บริการ					
6	ชุมชน/เครือข่าย มีส่วนร่วมในการจัดการ ทรข.					
20	มีการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการ ชุมชน					
21	มีการจัดเวทีประชาคมในชุมชน					
22	มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมอย่างทั่วถึง					
7	งบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรม					
23	ศูนย์ กศน.อำเภอ สนับสนุนงบประมาณการจัดกิจกรรมอย่าง เพียงพอ					
24	องค์กรบริหารส่วนตำบล สนับสนุนงบประมาณในการจัด กิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ					
25	เครือข่าย อื่นๆ สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมอย่าง สม่ำเสมอ					

ภาคผนวก ก
ผลการหาค่า IOC ของแบบสอบถาม

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	การ แปล ผล
		1	2	3	4	5		
21	มีการนำผลงานของบุคคล / ภูมิปัญญามาเป็น ต้นแบบในการเรียนรู้	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
22	มีความภาคภูมิใจที่เป็นคนไทยและมีศิลปะและ วัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
5	ผู้รับบริการมีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี สามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และเป็น สมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน							
23	มีการจัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ ตรวจสอบสุขภาพ ประจำปี	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
24	มีการจัดกิจกรรมสร้างครอบครัวอบอุ่น	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
25	มีการจัดกิจกรรมป้องกันสารเสพติด	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
26	มีการจัดกิจกรรมเสริมวิถีประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
27	มีการร่วมกิจกรรมคุณธรรม จริยธรรม ในชุมชน	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
28	มีส่วนร่วมในการประชุม วางแผนในชุมชน	1	1	0	1	1	0.8	ใช้ได้
	ด้านกระบวนการ							
1	มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้รับบริการเป็น สำคัญ							
1	มีการประเมินระดับความรู้ผู้รับบริการก่อนจัด กิจกรรม	1	1	1	1	0	0.8	ใช้ได้
2	มีการวิเคราะห์ศักยภาพของผู้รับบริการเป็น รายบุคคล	1	1	1	1	0	0.8	ใช้ได้
3	มีวิธีการที่หลากหลายโดยคำนึงถึงความแตกต่าง เฉพาะตัวผู้รับบริการ	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
4	มีการฝึกให้ผู้รับบริการรู้จักคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และตัดสินใจด้วยตนเอง	1	1	1	1	0	0.8	ใช้ได้

ที่	รายการ	ผู้เชี่ยวชาญ					ค่า IOC	การ แปล ผล
		1	2	3	4	5		
6	ชุมชน/เครือข่าย มีส่วนร่วมในการจัดการ ทรช.							
20	มีการสำรวจสภาพปัญหาและความต้องการ ชุมชน	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
21	มีการจัดเวทีประชาคมในชุมชน	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
22	มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมอย่างทั่วถึง	1	0	1	1	1	0.8	ใช้ได้
7	งบประมาณสนับสนุนการจัดกิจกรรม							
23	ศูนย์ กศน.อำเภอ สนับสนุนงบประมาณการจัดกิจกรรมอย่างเพียงพอ	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
24	องค์กรบริหารส่วนตำบล สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้
25	เครือข่าย อื่นๆ สนับสนุนงบประมาณในการจัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอ	1	1	1	1	1	1	ใช้ได้

ดัชนีความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน แปลความหมาย ดังนี้

- + 1 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า สอดคล้อง
- 0 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ไม่แน่ใจ
- 1 ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า ไม่สอดคล้อง

ภาคผนวก ง
ผลการหาค่า IOC ของแบบสอบถาม

ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

RELIABILITY ANALYSIS - SCALE (ALPHA)

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted C	Corrected Item- Total correlation	Alpha if Item Deleted
ข้อ				
P1	328.0968	2277.4903	.7243	.9843
P2	328.0000	2272.2000	.6633	.9843
P3	328.1935	2272.6946	.5914	.9844
P4	327.9677	2266.9656	.6581	.9843
P5	328.0968	2294.2237	.5160	.9844
P6	328.1935	2275.8280	.6980	.9843
P7	327.9355	2291.6624	.4519	.9845
P8	327.9355	2271.8624	.6713	.9843
P9	328.0645	2270.1290	.8038	.9842
P10	328.0323	2274.4989	.6497	.9843
P11	327.8065	2279.2280	.6665	.9843
P12	328.1935	2278.1613	.6663	.9843
P13	328.3871	2282.9118	.6621	.9843
P14	328.2903	2274.2129	.6255	.9843
P15	328.0645	2265.2624	.6885	.9843
P16	327.9355	2286.3290	.5475	.9844
P17	327.4839	2285.9914	.6045	.9844
P18	327.6452	2275.5699	.6797	.9843
P19	327.9032	2277.0237	.6958	.9843
P20	327.9032	2272.0903	.7643	.9842
P21	327.8710	2281.6495	.7027	.9843
P22	327.6452	2282.0366	.7188	.9843
P23	328.0645	2280.4624	.5904	.9844
P24	328.0645	2257.3290	.7497	.9842
P25	328.0323	2267.4989	.7044	.9843
P26	327.8065	2276.6946	.7017	.9843
P27	327.8065	2259.5613	.7758	.9842
P28	327.8387	2271.7398	.6709	.9843
C1	327.9355	2274.7957	.7020	.9843
C2	328.1613	2265.0065	.7769	.9842
C3	328.0000	2280.5333	.7538	.9843
C4	327.9355	2274.3957	.7494	.9842
C5	327.8387	2269.6731	.7295	.9842
C6	327.8065	2283.6280	.6918	.9843
C7	327.7419	2270.0645	.7724	.9842
C8	327.9677	2260.6989	.7876	.9842
C9	328.0323	2266.2989	.7187	.9843
C10	327.8710	2264.0495	.7759	.9842
C11	328.0645	2274.5957	.7407	.9842
C12	328.3871	2258.8452	.8235	.9841

C13	328.3226	2287.2258	.6128	.9844
C14	328.0968	2279.6237	.7425	.9843
C15	328.1935	2257.0946	.7628	.9842
C16	328.0645	2281.0624	.6497	.9843
C17	328.1290	2288.1828	.5540	.9844
C18	328.2258	2277.1806	.6047	.9844
C19	328.3226	2289.1591	.5834	.9844
C20	327.9355	2289.3290	.5743	.9844
C21	327.7419	2280.2645	.7760	.9843
C22	328.2903	2258.0796	.8978	.9841
C23	328.2903	2283.3462	.5411	.9844
C24	328.4839	2263.7914	.6957	.9843
C25	328.6129	2271.1118	.5563	.9845
C26	328.0323	2259.6323	.7981	.9842
C27	327.9677	2275.4323	.7099	.9843
C28	328.0968	2267.2903	.7413	.9842
C29	328.1613	2272.5398	.6010	.9844
C30	327.8710	2269.3161	.7107	.9843
C31	328.0968	2255.2237	.8187	.9841
A1	327.8065	2271.0946	.7375	.9842
A2	327.6774	2284.6925	.6835	.9843
A3	327.7742	2280.1140	.6846	.9843
A4	328.0000	2272.6667	.6577	.9843
A5	327.6774	2266.4258	.7314	.9842
A6	327.7419	2277.1312	.6766	.9843
A7	327.7419	2276.3312	.6874	.9843
A8	327.8387	2271.2065	.7100	.9843
A9	327.8065	2263.7613	.8345	.9842
A10	328.1613	2270.9398	.7023	.9843
A11	328.4516	2278.4559	.4984	.9845
A12	329.1290	2277.4495	.3416	.9850
A13	327.9032	2269.9570	.7146	.9843
A14	327.7419	2277.5312	.7119	.9843
A15	327.9032	2267.1570	.7498	.9842
A16	328.5484	2270.3226	.5625	.9844
A17	328.6452	2241.7032	.6851	.9844
A18	329.0968	2280.2237	.3691	.9848
A19	328.7742	2264.5806	.5538	.9845
A20	328.0645	2260.6624	.8420	.9841
A21	328.0000	2264.8000	.6937	.9843
A22	328.1290	2284.1161	.6528	.9843
A23	328.3548	2292.3032	.3487	.9847
A24	328.8710	2278.9161	.4733	.9846
A25	328.9032	2272.5570	.4619	.9846

Reliability Coefficients

N of Cases = 31.0 N of Items = 84

Alpha = .9845

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นายฤทธิเดช ไตรยวงศ์
วัน เดือน ปีเกิด	11 ตุลาคม 2517
สถานที่เกิด	อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
ประวัติการศึกษา	ครุศาสตรบัณฑิต สถาบันราชภัฏสกลนคร พ.ศ. 2541
สถานที่ทำงาน	สำนักงาน กศน. จังหวัดกาฬสินธุ์
ตำแหน่ง	ครูชำนาญการ